

Rabobank

Samenwerken aan een vitaal en duurzaam Goeree-Overflakkee

Nu doorpakken voor een sterk en vitaal eiland

Januari 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Algemeen	4
1.2 Centrale vraag en gebiedsbepaling	5
1.3 Aanpak en onderzoeksverantwoording	6
1.4 Toelichting bij de Triple P methodiek	6
2 Samenvatting en aanbevelingen	8
2.1 Algemeen	8
2.2 Een duurzaam en vitaal Goeree-Overflakkee	9
2.3 Toekomstvisie, ambitie, trots en enthousiasme	11
2.4 Samenwerking en positionering	13
2.5 Bevolking, demografie en wonen	14
2.6 Economie en bedrijvigheid, agrarisch, toerisme en zorg	18
2.7 Vernieuwing	21
2.8 Ruimtelijke aspecten en beleid	22
2.9 Profilering en acquisitie	24
3 Toekomstvisie Goeree-Overflakkee	26
3.1 Goeree-Overflakkee in 2025	26
4 De duurzaamheidsstaat van Goeree-Overflakkee	30
4.1 Bovengemiddelde Triple P score	30
4.2 People: Onderliggende scores en SWOT-analyse	31
4.3 Planet: Onderliggende scores en SWOT-analyse	32
4.4 Profit: Onderliggende scores en SWOT-analyse	34
4.5 Aangrijpingspunten voor verbeteringen	35
4.6 Van analyse naar actie	37
Bijlage I: Variabelen en scores Triple P-analyse	38
Bijlage II: Informatiebronnen	40
Deelnemers interviews	40
Literatuur en overige bronnen	40
Colofon	42

Leeswijzer

Het rapport opent met een algemene inleiding (gebiedsbepaling, vraagstelling, aanpak, hoofdstuk 1). De kern wordt gevormd door hoofdstuk 2 met een samenvatting en aanbevelingen. Deze zijn gebaseerd op de daarop volgende toekomstvisie op het eiland (hoofdstuk 3) en een meer inhoudelijke analyse volgens de zogenoemde Triple P methodiek, waarvan de belangrijkste uitkomsten – de duurzaamheidsstaat van Goeree-Overflakkee – in hoofdstuk 4 zijn beschreven. In interviews en workshops hebben velen hun visie op het eiland gegeven en daarmee bijgedragen aan het resultaat. Daarnaast is veel literatuur geraadpleegd. Deze bronnen worden in een bijlage genoemd, alsmede een beschrijving van de variabelen die voor de Triple P monitor zijn gebruikt en de gedetailleerde Triple P scores van Goeree-Overflakkee.

Voorwoord

Goeree-Overflakkee is een gemeente met sterk onderscheidende kernmerken en een geheel eigen karakter. Hoewel de ontsluiting van het voormalige eiland enkele decennia geleden al tot stand is gebracht, spreken bewoners nog steeds over het eiland, wat zich uit in een eigen identiteit en in een zekere afstand tot 'De Overkant', met name de Rijnmond.

Geruime tijd heeft het eiland wat in de luwte van de Randstedelijke dynamiek geopereerd. Kenners wisten de kwaliteiten echter te waarderen, waaronder de unieke kuststreek en de historische kernen. De afstand naar het provinciale bestuur in Den Haag is lange tijd aanzienlijk geweest en de dynamiek van Rijnmond met haar omvangrijke industrieel-logistieke complex en de toenemende behoefte aan woonruimte is grotendeels aan het gebied voorbijgegaan en heeft het nog niet verpest.

Toch staan ook hier de ontwikkelingen niet stil en werken bestuurders, bewoners en ondernemers aan een perspectievolle toekomst voor het eiland. Het besef groeit dat het eiland qua ligging, kwaliteiten en uitdagingen – midden in de grootste delta van Noordwest-Europa – een unieke positie inneemt. Rabobank Goeree-Overflakkee wil daaraan ook graag een bijdrage leveren, vanuit haar directe betrokkenheid en coöperatieve doelstellingen. Een voorbeeld daarvan was het rapport '*Kiezen of Delen*', dat in 2006 is verschenen. Sindsdien is er veel gebeurd, met als belangrijkste mijlpaal de samenvoeging per 1 januari 2013 van de vier voormalige gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee tot de nieuwe gemeente Goeree-Overflakkee.

Deze beweging heeft veel positieve energie losgemaakt. De neuzen zijn duidelijk weer naar de toekomst gericht, er wordt minder omgekeken naar wat ooit was of wat fout is gegaan, mensen maken plannen en zijn enthousiast, ontwikkelen initiatieven en visie.

Een jaar na de start van de nieuwe gemeente is het volgens de Rabobank zaak om door te pakken door een gezamenlijk toekomstperspectief te bepalen en daaraan ook gezamenlijk te werken. Deze rapportage bevat daarvoor concrete argumenten en aanbevelingen.

Rabobank Goeree-Overflakkee hoopt met deze actuele visie een bijdrage te leveren aan een vitale en duurzame maatschappij, zoals van een coöperatieve organisatie verwacht mag worden. Hopelijk is het een duidelijke kathalysator, die ontwikkelingen op gang helpt, want stilstand is ook hier achteruitgang. Aan vervolgactiviteiten wil de Rabobank uiteraard haar steentje bijdragen, maar dit initiatief is ook een duidelijke uitnodiging aan anderen, burgers, ondernemers en bestuurders om nu gezamenlijk de schouders onder een sterk eiland te zetten.

(ondertekening door Rabobank)

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Goeree-Overflakkee is een bijzonder eiland. Op de eerste plaats omdat het al lang geen eiland meer is, en door velen, de eigen inwoners inclusief, toch nog steeds zo wordt genoemd en ervaren. Een gebied met een bijzondere ligging in ons land. Als onderdeel van de drukke en volle Randstad met haar economische dynamiek en grootstedelijke vraagstukken en met een prominente ligging in de Rijn-Schelde Delta, waar natuur en water aandacht vragen. En niet in de laatste plaats een gebied dat lang enigszins in de schaduw heeft geopereerd. Deels zelfverkozen, deels doordat het vanwege een geringe demografische en economische massa gemakkelijk over het hoofd gezien kon worden en deels doordat het mentaal ver weg ligt van Den Haag als provinciaal en landelijk bestuurscentrum en door velen waarschijnlijk zelfs tot Zeeland wordt gerekend.

Onbekend maakt echter nog niet onbemind. Velen kennen de toeristisch-recreatieve kwaliteiten van het eiland, de bijzondere Noordzeekust en de aantrekkelijkheid van het alom aanwezige vertegenwoordigde water. Dat de beste zelfstandige winkel van Nederland hier gevestigd is, zal voor velen waarschijnlijk minder bekend zijn en het innoverend vermogen van de agrarische sector zal alleen de kenners aanspreken.

Daarnaast blijven de inwoners, ondernemers en bestuurders steeds op zoek naar mogelijkheden om het eiland verder te versterken en verbeteren. Een duidelijke rode draad daarin is een stevige zelfreflectie, goede kennis van het eigen DNA en de relatie met omliggende gebieden, waaronder de Rijnmond. Het Rabobank-onderzoek '*Kiezen of Delen*' uit 2006 heeft ook daaraan bijgedragen. Samen met andere onderzoeken bevestigt het dat Goeree-Overflakkee een bijzonder gebied is waarvan het belangrijk is dat kwaliteiten behouden blijven, mede door een passende ontwikkeling. In het belang van het eiland zelf, maar ook in dat van de omliggende regio's, waarvoor de kwaliteiten van het eiland veel kunnen betekenen.

De samenvoeging van de vier voormalige gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee tot de nieuwe gemeente Goeree-Overflakkee per 1 januari 2013 kan tegen deze achtergrond een belangrijke katalysator zijn. Het onderstreept de mogelijkheid, maar ook noodzaak, om een aantal belangrijke onderwerpen met nieuw elan op de schaal van het gehele eiland aan te pakken. Het is ook een uitnodiging om een goed onderbouwde, scherpe, gedragen en haalbare toekomstvisie te formuleren en de nieuwe gemeente letterlijk en figuurlijk (bij de eigen mensen, maar ook bestuurlijk binnen de provincie) definitief op de kaart te zetten.

Daartoe is alle aanleiding. Niet alleen vanwege het eiland zelf, maar ook omdat de wereld sinds 2006 drastisch is veranderd. De 'Grote Crisis' heeft geleerd dat lijntjes niet langer lineair doorgetrokken kunnen worden. Economisch niet, sociaal-maatschappelijk niet en zeker ook niet waar het gaat om vraagstukken van natuur, ruimte en water in het bijzonder. Het volstaat niet langer om naar anderen te

kijken, en het is de uitdaging om je eigen oplossingen te formuleren, binnen de ruimte die daartoe geboden wordt.

Tegen deze achtergrond heeft Rabobank Goeree-Overflakkee besloten om opnieuw te bepalen hoe Goeree-Overflakkee vitaal en duurzaam kan blijven. Zij doet dat vanwege haar onderscheidende lokale betrokkenheid, de leidende cooperatieve uitgangspunten en vanuit de overtuiging dat door mensen en ideeën aan elkaar te verbinden de energie en kracht ontstaat om het eiland daadwerkelijk vooruit te helpen.

1.2 Centrale vraag en gebiedsbepaling

De centrale vraag in het onderzoek kan als volgt worden geformuleerd.

Inzicht bieden in de mogelijkheden om Goeree-Overflakkee (sociaal, ruimtelijk en economisch) verder te verduurzamen en het samen met partners bepalen van de concrete stappen die gezet moeten worden om tot een daadwerkelijk vitale en duurzame gemeente te komen.

Daarmee heeft de vraagstelling een inhoudelijke kant (wat zijn de mogelijkheden), maar ook komt de proceskant aan de orde (bepalen van de stappen die gezet moeten worden).

Kaart 1: Goeree-Overflakkee, enkele kernen en omliggende gemeenten

1.3 Aanpak en onderzoeksverantwoording

Het is de bedoeling van Rabobank Goeree-Overflakkee om niet met 'het zoveelste rapport' komen. Er liggen inmiddels veel goede onderzoeken met bruikbare resultaten. Dat nog eens dunnetjes overdoen zou een verspilling van energie betekenen en niet in de laatste plaats het cynisme voeden, dat hier veel gepraat en weinig gedaan wordt.

De inhoudelijke opgave is om de intrinsieke kwaliteiten van het eiland te combineren met toekomstige ontwikkelingen en op die wijze inzicht te krijgen in de kansen en bedreigingen die op Goeree-Overflakkee afkomen. De procesmatige opgave is om partijen daadwerkelijk te verenigen, met als belangrijkste argumenten dat het juist in deze tijd belangrijk is om gezamenlijk de schouders er onder te zetten en de gemeentelijke samenvoeging het uitgelezen moment is om het verleden achter je te laten en samen te werken aan een vitale en duurzame regio.

In de aanpak van dit onderzoek komen deze uitgangspunten terug. De inhoudelijke elementen zijn beperkt en vooral gebaseerd op bestaande literatuur en data-analyse. Voor dat laatste is vooral gebruik gemaakt van het Triple P analysemodel, dat op een objectieve wijze inzicht geeft in de actuele duurzaamheidsstaat van het gebied.

Om inzicht te krijgen in de gedragenheid van de aanbevelingen en de actiebereidheid zijn er verschillende interviews gehouden en zijn bewoners, ondernemers, bestuurders en anderszins betrokkenen in workshops geconsulteerd. Samen met de andere analyse-instrumenten en ervaring met gelijksoortige projecten heeft dit geresulteerd in een uitgebreide set van conclusies en aanbevelingen.

Parallel aan dit Rabobank-initiatief heeft de nieuwe gemeente Goeree-Overflakkee in 2013 ook geïnvesteerd in een kennis- en verbeteringsproces. Inhoudelijk is hierover steeds afstemming geweest, maar deze twee lijnen zijn niet bij voorbaat geïntegreerd, omdat overheid en privaat (i.c. de Rabobank) eigen verantwoordelijkheden hebben en de waarde van het totaal, waarin beide lijnen uiteindelijk samen komen) gebaat is een benadering vanuit verschillende invalshoeken.

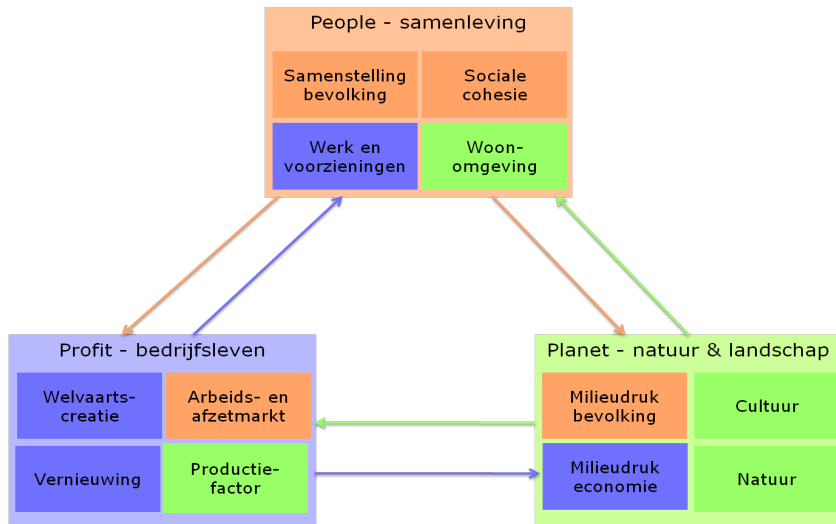
1.4 Toelichting bij de Triple P methodiek

Duurzaamheid heeft inmiddels een bredere strekking gekregen dan de oorspronkelijke, puur ecologische. Naast goed rentmeesterschap over onze ecologische omgeving behelst duurzaamheid dan ook behoud van welvaart en sociale samenhang en veiligheid. De sociale, ecologische en economische dimensie worden in het Engels doorgaans aangeduid als 'Triple P': 'people, planet, profit'. Met deze drie dimensies omvat het begrip duurzaamheid de samenleving in de breedste zin.

Om de duurzaamheid van Goeree-Overflakkee te meten, wordt hier de Rabobank Triple P-monitor ingezet. Dit instrument vormt ook de kwantitatieve basis van dit onderzoek. Het meet de kwaliteit van de leefomgeving in een gebied op sociaal, ecologisch en een economisch terrein, ofwel People, Planet en Profit. De duurzaamheid op deze drie dimensies wordt gemeten aan de hand van twaalf eigenschappen die op hun beurt zijn gebaseerd op 46 kenmerken. Bovendien

staan de drie dimensies niet los van elkaar maar oefenen ze invloed op elkaar uit. Zo is economische duurzaamheid afhankelijk van sociale eigenschappen van een regio en vice versa. Denk daarbij aan het gebruik van arbeidskrachten (people) door het bedrijfsleven (profit) en het gebruik dat de bevolking (people) maakt van voorzieningen zoals winkels (profit). Onderstaand schema geeft de dimensies en bijbehorende eigenschappen weer, alsmede de onderlinge verbindingen tussen de drie P's.

Figuur 2.2 Triple P-Monitor (dimensies en eigenschappen)

De scores in de Triple P-monitor zijn ongewogen gemiddelden van de onderliggende waarden¹. Voor de onderlinge vergelijkbaarheid worden ze gestandaardiseerd, waarbij de landelijke waarde op 1 is gesteld. De bedoeling van het instrument is immers om zo objectief en helder mogelijk te laten zien in welk opzicht Goeree-Overflakkee duurzamer of juist minder duurzaam is dan de rest van Nederland. Veel duurzaamheidskenmerken worden door ruimtelijke factoren beïnvloed. Denk bijvoorbeeld aan zaken die raken aan economische of ecologische aspecten. Daarom wordt naast een landelijke (Nederland) benchmark nog een derde referentiekader gebruikt: stedelijkheid. Deze is gebaseerd op adressendichtheid. Stedelijkheid is van belang omdat veel zaken afhankelijk zijn van stedelijkheid. De gemeente Goeree-Overflakkee valt in de categorie 'weinig stedelijk'.

De Triple P-monitor is een kwantitatief en objectief vertrekpunt om de duurzaamheid van het gebied in kaart te brengen en om aan te geven wat waarvan afhankelijk is. In de praktijk geeft iedereen echter andere waarden aan de verschillende deelaspecten, afhankelijk van de positie en visie die men heeft. En waar we praten over verbeteringen, is de mening van personen nog belangrijker, waar het gaat om haalbaarheid en draagvlak. Om daaraan tegemoet te komen en om het cijfermatig deel van het onderzoek goed in een lokaal perspectief te plaatsen, zijn aanvullend op de Triple P monitor interviews en workshops met een grote groep mensen uit de regio en andere deskundigen gehouden. Deze hebben veel en goede aanvullende inzichten opgeleverd en zijn dus van grote toegevoegde waarde voor het onderzoek gebleken.

¹ Er is gebruik gemaakt van de meest recente beschikbare cijfers. Dit is echter niet altijd het kalenderjaar 2012 omdat niet alle bronnen even snel of jaarlijks worden geactualiseerd.

2 Samenvatting en aanbevelingen

2.1 Algemeen

Dit onderzoek richt zich op de gemeente Goeree-Overflakkee, die op 1 januari 2013 is ontstaan uit een samenvoeging van de vier voormalige gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee.

Initiatiefnemer en opdrachtgever van het onderzoek is Rabobank Goeree-Overflakkee.

De hoofdvraag van het onderzoek is om een gefundeerd antwoord te geven op de vraag wat moet gebeuren (door diverse actoren, zoals ondernemers, burgers, de overheid en diverse organisaties) om tot een vitale en duurzame gemeente te komen. Bij de uitwerking zijn enkele zaken leidend geweest.

- Het is de uitdrukkelijke wens van de opdrachtgever om niet tot 'het zoveelste rapport' te komen. Dat is weinig zinvol omdat er al heel veel op papier is gezet en het zou ook de waardering van en het oordeel over het initiatief van de bank negatief kunnen beïnvloeden. Dit betekent dat we minder aandacht zullen geven aan feiten en cijfers en meer aan het proces en kwalitatieve aspecten.
- Samenhang, bundeling en een integrale aanpak zijn kernelementen. Dat speelt ruimtelijk, met name waar het gaat om het daadwerkelijk beschouwen van de nieuwe gemeente als een geheel (en niet langer de afzonderlijke kernen en voormalige gemeenten), thematisch (de diverse onderwerpen en invalshoeken zoals die ook volgens de Triple P methodiek worden belicht) en tussen de verschillende actoren (bewoners, ondernemers, bestuurders, organisaties) en hun belangen.

Perspectief ontstaat door iets meer afstand te nemen en dat beeld te verrijken met interpretatie, trends en visie. In dit hoofdstuk brengen we de bevindingen uit het onderzoek, de interviews en de workshops bij elkaar en schetsen we mogelijke perspectieven en kansen voor Goeree-Overflakkee en factoren die daarop van invloed zijn.

Het geschetste perspectief is geen gedrukte routekaart naar een duurzame en welvarende toekomst. Het geeft aan welke keuzes gemaakt kunnen worden. Het is aan betrokkenen zelf (bewoners, ondernemers, bestuurders, organisaties) om de keuzes te maken en de prioriteiten te stellen. Bovendien leert de ervaring dat we waarschijnlijk over enkele jaren weer andere beelden, prioriteiten en misschien zelfs ook wel waarden hebben dan we nu kunnen vermoeden. Dat betekent dat je regelmatig het perspectief zult moeten herijken, evenals de route om dat perspectief te bereiken.

Goeree-Overflakkee heeft een zekere traditie in het met elkaar bespreken van toekomstplannen. In positieve zin: men begrijpt en verstaat elkaar en deelt de noodzaak om samen aan een welvarende toekomst te werken.

Maar je kunt er ook een minder positieve interpretatie aangeven. Veel gepraat en veel plannen, maar de actie om zaken voor elkaar te krijgen, heeft tot nu toe ontbroken. Deze spiraal van passiviteit zou doorbroken moeten worden. Nu de gemeentelijke eenwording een feit is, zou dat nu moeten kunnen. Maar ook het besef dat de urgentie steeds groter wordt zal helpen om in actie te komen.

Tegen deze achtergrond bevatten deze conclusies een aantal inhoudelijke punten, maar ook zaken die meer over het proces en het aan het rollen brengen van het balletje gaan.

De belangrijkste conclusies staan in de navolgende paragrafen. Deze zijn gegroepeerd naar de belangrijkste thema's en aandachtspunten. Om de lezer door de tekst te leiden, staan in de kantlijn korte cursieve kaderteksten.

Op grond van het onderzoek kunnen tevens aanbevelingen worden gedaan. Deze staan in de groene kaders die iedere paragraaf afsluiten. Vaak zal het thema zelf al grotendeels bepalen wie de meest aangewezen partijen zijn om met de aanbevelingen aan de gang te gaan, maar zal de feitelijke actie in onderling overleg moeten komen. Omdat het buiten de kaders van dit onderzoek valt, worden de aanbevelingen hier niet naar de verschillende partijen (bewoners, ondernemers, overheden, organisaties) geadresseerd.

2.2 De rode draad in de aanbevelingen

Gegroepeerd naar een aantal thema's en in meer of mindere mate uitgewerkt, bevatten de volgende paragrafen diverse aanbevelingen. De rode draad daarvan kan als volgt worden aangegeven.

1. Koploperschap in vitaliteit en duurzaamheid is een uitgelezen kans voor Goeree-Overflakkee, waarmee het eiland zich stevig op de kaart kan zetten. Daarmee bedoelen we vitaliteit en duurzaamheid in brede zin, ecologisch, sociaal en economisch. Het living lab waar trends worden gezet en oplossingen getoond.
2. De natuurlijke kwaliteiten vormen hiervoor de basis, maar er is meer voor nodig. Innovatie is daarvoor de sleutel. Technisch, waar het gaat om energieopwekking en vernieuwingen in het bedrijfsleven (agrarisch en visserij, industrie, handel en dienstverlening), organisatorisch (bijvoorbeeld in de zorg), maar ook sociaal in de wijze waarop mensen met elkaar omgaan en eigen oplossingen maken.
3. Om te kunnen innoveren moet je een gezamenlijke droom hebben, trendsettend zijn, buiten de bestaande kaders durven denken, cross-overs maken en nieuwe relaties zoeken met partijen die voorheen niet of anders in beeld waren (bijvoorbeeld de drie O's: ondernemers, onderzoek/onderwijs en overheid, maar ook tussen privaat en publiek-publiek).
4. Hiermee verstevigt en verbreedt de economie van het eiland zich. Het gaat om welvaart en welzijn. Economie is werken, ontspannen en wonen. De wooneconomie heeft op het eiland een grote potentie.
5. Vertel het verhaal en laat de mogelijkheden en successen zien. Het begint met eigen trots en zelfvertrouwen. Onbekend maakt onbemind, bij de eigen burgers, bij potentiële bezoekers en consumenten en bij organisaties en overheid. De start van de nieuwe gemeente is een uitgelezen kans om een vitaal en duurzaam Goeree-Overflakkee neer te zetten.

2.3 Een duurzaam en vitaal Goeree-Overflakkee

Uit de kwantitatieve analyse blijkt, dat de regio per saldo behoorlijk presteert, dankzij hoge scores op 'Planet'. Op 'People' is sprake van enige

*Het eiland
kan beter*

<i>Aandacht voor profit</i>	achterstand en 'Profit' is een duidelijk aandachtspunt. Dat wil echter niet zeggen dat de regio arm is of in acute problemen verkeert. De werkloosheid is relatief laag, mede dankzij het feit dat het nabijgelegen Rijnmond volop werkgelegenheid biedt en het inkomen per huishouden ligt boven het landelijke en provinciale cijfer, voor delen van de gemeente zoals Goedereede en Dirksland zelfs aanzienlijk daar boven. Aandachtspunten zitten vooral bij het bedrijfsleven met een deels wat traditionele structuur, bescheiden rendementen en relatief weinig vernieuwing.
<i>Profit ondersteunt andere kwaliteiten</i>	'Profit' is vanuit veel opzichten en opvattingen geen doel op zich, maar een randvoorwaarde om andere kwaliteiten in stand te kunnen houden. Zonder werk trekt bijvoorbeeld de jeugd weg en hoogwaardige banen in innovatieve bedrijven maken de gemeente aantrekkelijk voor vestiging van koopkrachtige gezinnen. Ook het in stand houden en mogelijk verbeteren van de hoge landschappelijke kwaliteiten vraagt onderhoud en investeringen.
<i>Zorgvuldig werken aan de toekomst</i>	Duurzaamheid heeft vele aspecten, zoals ook uit dit onderzoek blijkt. De rode draad van duurzaamheid zit in een zorgvuldig evenwicht tussen de factoren (dingen) en mensen die gezamenlijk de duurzaamheid van Goeree-Overflakkee bepalen. Die zorgvuldigheid heeft het gebied altijd gekenmerkt. Het heeft ertoe geleid dat het gebied nog niet verpest is, en je in feite een schone doorstart kunt maken en niet eerst de boel hoeft op te ruimen.
<i>Goeree-Overflakkee heeft goud in handen</i>	Op een aantal aspecten, zoals de natuur en haar ligging nabij de Randstad, heeft Goeree-Overflakkee goud in handen en het is de uitdaging om dat verder te ontwikkelen en ten gunste te laten komen van andere elementen, zoals de economie. Goede plannen zijn belangrijk omdat we spreken over ontwikkelingen op lange termijn. Daarom is een goed onderbouwd lange termijn perspectief onmisbaar, evenals het pad dat daarnaar zal leiden.
<i>Inspireren, organiseren en verbinden</i>	Centraal staat de wil om samen aan een duurzaam en vitaal gebied te werken. Er zijn al enkele trekkers – instanties, maar vooral ook mensen – die inspireren, de grote lijnen uitzetten, organiseren en mensen met elkaar verbinden. Goeree-Overflakkee heeft de potentie om aan de kop van het regionale duurzaamheidspeloton te gaan.
<i>Moderne duurzaamheid met energie en water</i>	Op een moderne, eigentijdse wijze. Dus niet alleen met natuurwaarden, maar ook op het gebied van energie en waterbeheersing. Daarvan zal het eiland zelf profiteren en ook een voorbeeld voor andere regio's zijn. Dat vraagt forse inzet, van overheid, ondernemers en bewoners. Energieneutraal en een goede symbiose met water zijn een showcase van wat we kunnen in termen van technologie en de wil om iets te bereiken. Wij gaan hier van veiligheid naar kwaliteit, maar voor veel andere regio's in de wereld is veiligheid nog steeds een issue.

<i>Duurzaamheid inspireert en verbindt</i>	Duurzaamheid is geen losse modieuze term, het vertegenwoordigt een onderbouwde visie en samenhangende waarden en inspireert mensen om samen te werken. In de praktijk is het lastig dat duurzaamheid voor velen een net iets andere inhoud geeft. Op zich is dat geen probleem, het geeft een goede basis om er vanaf individueel niveau aan te werken. Het is wel belangrijk om te weten dat duurzaamheid meer is dan alleen natuur en ecologie. Sociale en economische aspecten behoren er ook toe.
<i>Individueen kunnen de bal aan het rollen brengen</i>	Het eiland heeft ook een zekere traditie van op elkaar wachten. Toch zijn er voorbeelden waar het wel heeft gewerkt, zoals het innovatieplatform in de Kop. De les die daaruit te leren valt, is dat het vaak niet de massa is die de bal aan het rollen brengt, maar de energie en inspiratie van enkelen die ervoor willen gaan.
<i>Duurzaamheid doe je - samen</i>	Duurzaamheid doe je – samen. Van onderaf: bewoners en ondernemers. Politiek kan stroomlijnen en faciliteren, maar daar moet je niet op wachten, omdat deze toch een kortere horizon heeft Neem de tijd, maar houd ook de voortgang in de gaten. Tijd nemen, consequent er aan werken, maar ook voorbereid zijn op tegenvallers. Het helpt als je dan overtuigd bent van je eigen gelijk, doelstellingen en ambities.

- Maak een ambitieuze en haalbare duurzaamheidsagenda voor Goeree-Overflakkee.
- Gebruik koplopers om nieuwe wegen te vinden, maar verlies de aansluiting met de achterban niet.
- Neem in alle activiteiten duurzaamheid als rode draad, het leidende principe.
- Maak voor belangrijke vraagstukken van natuur, water en energie van het eiland de showcase waar gewerkt wordt aan vernieuwende oplossingen die ook elders toegepast kunnen worden.

2.4 Toekomstvisie, ambitie, trots en enthousiasme

<i>Stilstand is achteruitgang</i>	Het eiland kan op een aantal vlakken beter presteren en zichzelf sterker neerzetten. Als er geen ambitieuzere koers wordt gekozen, zal de regio geleidelijk op achterstand komen, zeker als de economie straks weer aantrekt. Stilstand is – ook hier – achteruitgang, neem geen genoegen met een nul. Om dit te voorkomen, is het verstandig om nu een uitdagende visie op het gebied te ontwikkelen, ambitie te tonen en stap voor stap aan de slag te gaan. Er ligt al veel materiaal dat daarvoor gebruikt kan worden en dit onderzoek draagt ook een steentje bij.
<i>Trots en enthousiasme</i>	Een ambitie begint met trots. 'Doe maar gewoon' is een belangrijk aspect van het gebied en haar inwoners. Daar is niets mis mee, maar soms helpt het om met gepaste trots de bestaande kwaliteiten als uitgangspunt te nemen. Dat geeft ook veel energie en enthousiasme. In de aanloop naar de gemeentelijke fusie is al veel onderzocht, besproken en gecommuniceerd. De elementen voor een goed onderbouwde

<i>Open dialoog en keuzes maken</i>	toekomstvisie zijn feitelijk al beschikbaar. Het is nu zaak deze met elkaar te verbinden, keuzes te maken en van start te gaan. Een gezonde en haalbare ambitie komt van binnenuit en is het resultaat van een open en toekomstgerichte dialoog. Soms zullen individuele concessies moeten worden gedaan om tot een beter collectief resultaat te komen.
<i>Visie geeft toegang tot geld</i>	Visie is ook nodig om geld te krijgen. Het zou onverstandig zijn om geen gebruik te maken van de fondsen die er zijn, provinciaal, nationaal en Europees. Laat het verkrijgen van geld echter niet het hoofdmotief zijn. Dat leidt tot verkeerde verwachtingen en reflexen. Overweeg de gelden in een regionaal ontwikkelingsfonds te bundelen.
<i>Met een eigen visie zit je aan je eigen stuur</i>	Een eigen visie en daarop gebaseerd stappenplan zijn ook belangrijk om goed om te kunnen gaan met de ambities van anderen met het gebied. Vanwege de bijzondere ligging en de mogelijkheid om hier oplossingen te ontwikkelen die ook elders bruikbaar zijn (water, natuur, energie) hebben verschillende partijen hun oog op het eiland laten vallen. Dat geeft kansen, maar dwingt ook om een eigen positie te bepalen.
<i>Lijntjes uit het verleden doortrekken werkt niet meer</i>	Pas bij de invulling van de ambitie op met reflexen die uitgaan van meer van hetzelfde. Een tandje erbij, hier wat meer, daar wat minder is niet de oplossing. De wereld na de grote crisis van 2008 is een andere dan die daarvoor. Ondernemers realiseren zich meer dan ooit dat zij afhankelijk zijn van goede relaties met hun stakeholders, klanten, medewerkers en omgeving. Markt en consument bepalen wat er gebeurt. Als ze niet tevreden zijn, zijn ze met twee muisklikken weg. We hebben nu een andere werkelijkheid dan voorheen en andere mechanismen.
<i>Leer van elders hoe het niet moet</i>	Dankzij het feit dat het eiland lang in de luwte van de grote dynamiek en ontwikkelingen heeft gefunctioneerd (afgezien van de Deltawerken) heeft het veel van haar eigen karakter behouden en is er weinig verpest. Voorbeelden op Voorne-Putten laten zien hoe het niet moet. Tegen deze achtergrond is het zaak om zeer zorgvuldig te opereren en voor alles de eigen kenmerken en kwaliteiten – het DNA – van het eiland als uitgangspunt te nemen.

- Formuleer een gedragen en uitdagende toekomstvisie. Laat je niet van de koers brengen door de problemen die je onderweg tegenkomt. Ga aan de slag en laat voortgang zien.
- Gebruik de te ontwikkelen toekomstvisie voor fondsenwerving (provinciaal, nationaal, Europees). Maak –daarmee – een regionaal investeringsfonds.
- Investeer planmatig en bewust in goede onderlinge relaties. Creëer laagdrempelige ontmoetingsmomenten en kom bij elkaar over de vloer. Geef daarbij aan wat je beweegt en wat beter kan.

2.5 Samenwerking en positionering

1 gemeente, maar nog niet in alle hoofden

Op 1 januari 2013 is de nieuwe gemeente Goeree-Overflakkee tot stand gekomen, na een lange periode van voorbereidingen, gladstrijken van hobbels en nemen van hindernissen. Nu is het moment om gezamenlijk en met volle kracht vooruit te gaan, te werken aan een uitdagende visie en een consequente koers.

De schaal van de nieuwe gemeente geeft de mogelijkheid om zaken aan te pakken en Goeree-Overflakkee opnieuw op de kaart te zetten. Bij bewoners, ondernemers, en bestuurders, niet op de laatste plaats het provinciebestuur in Den Haag.

Gemeentelijk aanvliegen om lokale belangen beter te dienen

De ruimere benadering geeft de mogelijkheid om op bepaalde deelgebieden accenten te leggen, die passen bij de ruimtelijke kenmerken van het gebied. Zoals ruimte voor bedrijvigheid, wonen, natuur, water en recreëren. Bovendien biedt de opschaling de kans een nieuw profiel aan te meten en op die wijze een volwaardige en richtinggevende gesprekspartner te worden, voor burgers, ondernemers en de overheid zelf. Ook voor acquisitie van bedrijven en profilering is de nieuwe schaal een pluspunt.

Onderlinge verschillen zijn een verrijking en geen hindernis

De dorpen en kernen op het eiland hebben veel gemeen en vullen elkaar goed aan. Samen vormen ze binnen de grenzen van de nieuwe gemeente een tamelijk compleet gebied met toekomstperspectief dat de moeite waard is om verder te versterken.

Het Rijk maakt haast met verdere bestuurlijke opschaling. Voor Goeree-Overflakkee is dat nu niet aan de orde, maar het betekent wel dat de krachtsverhoudingen voortdurend aan veranderingen onderhevig zijn. Het is verleidelijk om na het mooie resultaat van de eenwording even uit te rusten, maar de uitdagingen voor het eiland en de dynamiek in het grotere geheel dwingen om verder te gaan.

Voldoende massa om eigen entiteit te zijn ...

Goeree-Overflakkee heeft nu voldoende massa en onderscheidend vermogen om een eigen entiteit te zijn binnen de grotere regio, de Zuidvleugel van de Randstad, op de grens met Zeeland. Dat is echter geen gegeven. Men zal voortdurend het eigen plaatsje moeten bevechten, omdat qua aandacht en geld de grootstedelijke gebieden hoger op het lijstje staan.

... als evenwichtsorgaan van grootstedelijke regio's

Met haar natuurlijke kwaliteiten en uitdagende ligging kan het eiland een verbindingfunctie vervullen, zowel ruimtelijk in de delta als in overdrachtelijke zin, tussen mens, natuur en economie. Het is in zekere zin het evenwichtsorgaan dat de grootstedelijke Zuidvleugel van de Randstad, met daarbinnen de dominante Rijnmond stabiel houdt.

Overheid geeft het goede voorbeeld, anderen volgen

In termen van opschaling is de lokale overheid een belangrijk brandpunt geweest. Door met volle kracht en overtuiging voor intensievere samenwerking te gaan, geeft ze een signaal af aan anderen om te volgen. Dat inspireert om ook te investeren in samenwerking en hechtere verbanden.

Een federatie kan een werkbaar model zijn

Vaak is een federatief model effectief: een gezamenlijke koepel 'boven' kleinere eenheden. De vorming van de Ondernemersfederatie is daarvan een mooi voorbeeld. Dat combineert de kracht van groot en klein. Maak dubbele verbindingen: regionaal (bijvoorbeeld binnen Goeree-Overflakkee) en op thema of doelgroep. En niet op de laatste plaats: leer van elkaar. Laat de kennis en organisatiekracht die de overheid ontwikkelt of inhuurt ook aan andere initiatieven ten goede komen. De kaders en schaling zijn uiteraard anders, maar het proces van overtuigen, masseren, stapje voor stapje drempels wegnemen en afspraken maken, zal hetzelfde zijn.

Samenwerking begint met vertrouwen

Samenwerking steunt op vertrouwen. De volksaard op Goeree-Overflakkee mag dan misschien wat gesloten en nuchter zijn, de keerzijde daarvan is dat men elkaar kent, vertrouwt en wederzijds respecteert. Als dat samengaat met een gezamenlijke toekomstvisie en het geheel wordt opgewarmd door een zekere sense of urgency, kan een bijzondere chemie ontstaan.

Samenwerking en social return

Door samenwerking tussen enerzijds gemeenten en anderzijds ondernemers parallel te laten verlopen en van elkaar te leren, wordt ook een basis gelegd voor goede zakelijke transacties. In de vormgeving van de samenwerking zal vaak moeten besloten wie wat doet. Daar ligt de opening naar social return: ondernemers kunnen meehelpen om sociale problemen op te lossen, bijvoorbeeld door werklozen aan het werk te helpen. Andersom zijn er wellicht taken die de overheid nu nog zelf uitvoert, maar die eigenlijk beter bij het eigen bedrijfsleven neergelegd kunnen worden.

- De nieuwe gemeente is een feit en een vertrekpunt voor verdere vervolgstappen.
- Hou de positieve dynamiek en energie die dat heeft opgeleverd vast en gebruik deze om nu op belangrijke dossiers door te pakken.
- Start met een groep met voldoende overtuiging en schaal. Twijfelaars kunnen later aansluiten.
- Wen en werk aan de gedachte dat bepaalde voorzieningen niet langer op het niveau van kernen en (soms) gemeenten behouden kunnen worden.
- Positioneer je niet als concurrent, maar als partner van de omliggende grootstedelijke regio's.

2.6 Bevolking, demografie en wonen

Goeree-Overflakkee heeft een licht bovengemiddelde sociale kwaliteit. Op betrokkenheid, het maatschappelijk draagvlak en de bereidheid consensus te zoeken, scoort het eiland bovengemiddeld.

Demografische krimp is voor het eiland nog niet aan de orde

De schrikbeelden die we uit de periferie van ons land kennen (sterke vergrijzing, krimp, sloop van woningen) bestaan hier niet. Maar de regio kan zich niet aan de demografische ontwikkelingen onttrekken. Volgens de demografische modellen zal vanaf 2025 de bevolkingsomvang licht krimpen. Het aantal huishoudens zal pas na 2035 enige teruggang vertonen.

Bewijs het ongelijk van de demografische modellen

Het is de uitdaging om het ongelijk van deze modellen te bewijzen en zelfs voor bevolkingsgroei te gaan. Om aan te tonen dat dat kan en om voldoende draagvlak te houden onder de voorzieningen, met name het ziekenhuis. Door te voorkomen dat bewoners (jongeren, ouderen) vertrekken en waar mogelijk nieuwkomers of terugkeerders te werven, kan de balans misschien de andere kant uitslaan.

*Werken →
Wonen →
Demografie*

Nog steeds bepaalt werk (en scholing) sterk de woonplaatskeuze. Pendel geeft enige rek, maar deze beperkt zich traditioneel tot een uur reistijd en is bovendien een belasting voor infrastructuur en milieu. Maar binnen dat uur is hier veel werk te vinden. Op voorwaarde van goede bereikbaarheid (weg, openbaar vervoer) kan het eiland dus aantrekkelijk blijven als woonplaats, ook als er minder werk beschikbaar is. Waarschijnlijk is het zinvoller om vol in te zetten op de woonkwaliteiten, de wooneconomie en de aantrekkelijkheid van de gemeente als woonlocatie, dan op het aantrekken van werkgelegenheid van buiten.

Verlies van jongeren is geen gegeven

De regio verliest jongeren aan meer grootstedelijke regio's, vanwege opleidingsmogelijkheden en de voor hen aantrekkelijke leefomgeving. Daarin staat Goeree-Overflakkee niet alleen. Accepteer dat echter niet als een onvermijdelijk gegeven. Blijf er aan werken, geef de jongeren zelf het voortouw bij het maken van een actieplan om de Goeree-Overflakkee zo aantrekkelijk mogelijk voor ze te houden. Ze benaderen zaken heel anders dan bijvoorbeeld de gemeente of woningbouwvereniging. Blijf in dialoog met deze groep die een sterke binding met het eiland heeft.

Werk- en leertrajecten i.s.m. bedrijfsleven en onderwijs

Zorg voor leer-werktrajecten. Het mes snijdt zo aan twee kanten: het biedt perspectief voor jongeren en het brengt dynamiek en vernieuwing in de bedrijven. Maak in samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijs een roulatiesysteem, waarbij jongeren met meerdere bedrijven kennis kunnen maken. Voorkom dat jongeren buiten de boot vallen omdat ze de vereiste kennis niet hebben en regel bijscholing, ook bij voortijdige schoolverlaters. Zorg voor eigentijdse vrijetijds- en recreatievoorzieningen.

Ouderen zijn een interessante doelgroep ...

Goeree-Overflakkee is aantrekkelijk voor ouderen als de voorzieningen op peil blijven. Vooral zorgaanbod is daarbij van belang. Aantrekken van ouderen van elders is een minder voor de hand liggende optie. Behouden en proberen terug te halen wat ooit vertrokken is, lijkt beter. Ouderen zijn een interessante doelgroep. Niet alleen nemen ze in aantallen het snelste toe, ze beschikken bovendien over relatief veel koopkracht. Als deze niet in de stenen van het huis zit verankerd, is dat vrij besteedbaar.

Deze doelgroep vraagt een gesegmenteerde en genuanceerde benadering. Sommige mensen zijn al jong oud, sommige ouderen gedragen zich als

jongeren. Ze werken langer door en zijn op hoge leeftijd nog actief en betrokken bij maatschappelijke activiteiten.

*... maar
scheer ze
niet over
een kam*

Veel ouderen stoppen met werken voor de officiële pensioenleeftijd. Als dit geen bewuste keuze is, maar het gevolg van niet meer meekunnen of een te lage productiviteit, helpen bijscholing en het vinden van passend werk, zowel de economie als de ouderen.

*Vrijwilligers
werk is
essentieel
voor
maatschap-
pelijk
draagvlak*

Anderen zullen via werk geen actieve bijdrage meer leveren aan de economie, maar zijn een niet te missen factor voor het in stand houden van voorzieningen en maatschappelijk draagvlak. Vrijwilligerswerk is daarbij een belangrijke vorm.

*Goeree-
Overflakkee
heeft
woonpers-
pectieven*

De bovenstaande argumenten geven aan dat wonen is een belangrijk en centraal thema is. Het heeft relaties met andere thema's (voorzieningen, bereikbaarheid, werk, scholing), kent lange plantermijnen en een sterke overheidsregulering. De actuele crisis en de draconische bezuinigingsopgaven waarvoor de woningcorporaties worden gesteld, kunnen niet verhullen dat de woonfunctie en wooneconomie van Goeree-Overflakkee perspectieven biedt, als kwaliteitsalternatief in de Zuidvleugel van de Randstad / Rijnmond.

Goeree-Overflakkee heeft kansen om zich verder tot woonlocatie te ontwikkelen. Maar dat komt niet vanzelf. Wonen en werken komen in een andere verhouding tot elkaar te staan. We zien ontkoppeling, waarbij mensen bereid zijn verder te reizen tussen hun werk en een goede woonomgeving, maar ook raken wonen en werken steeds meer verweven dankzij de opkomst van werken op locatie of thuis en snel internet.

*Vernieuw-
end wonen
in een
stabiele
regio*

Dat betekent dat Goeree-Overflakkee sterker kan inzetten op wonen, met de ontwikkeling van nieuwe, onderscheidende woonconcepten, in alle marktsegmenten. Vernieuwend en kwalitatief hoogwaardig wonen in een stabiele regio, in de Randstad. Dat kunnen ook goedkope starterswoningen zijn. Jongeren willen vaak niet weg en kunnen elders in de Randstad moeilijk een passende en betaalbare woning vinden.

*De
woonecono-
mie kan niet
worden
gemist*

Ook de inzet op woningen die het mogelijk maken om wonen en werken te combineren (niet alleen in de dienstverlening, maar ook voor ambachten handel –teleshops- en kleine nijverheid) is kansrijk, evenals levensloopbestendige of kangeroewoningen, waterwoningen, landgoederen etc. Huur-koopcombinaties en cascowoningen zullen de betaalbaarheid in de goedkopere / startersegmenten ten goede komen, maar het eiland biedt ook woongelegenheid in de top van de markt. Op zoek naar meer economie en draagvlak kan de wooneconomie niet gemist worden.

*Daag
partijen op
de woning-
markt uit
om te
vernieuwen*

Aan creativiteit is hier geen gebrek, er zijn creatieve geesten die willen en waar kunnen maken. Daag architecten en ontwikkelaars uit en beloon ze waar mogelijk ook voor hun creativiteit en inspanningen. Probeer de bestaande reguleringskaders op te rekken. Dat vraagt krachtenbundeling.

Een extra argument is dat versterking van de woonfunctie ook het economisch en demografisch profiel van Goeree-Overflakkee ondersteunt. Daarnaast kan de 'uitnodigingsplanologie' (zie ook later) ook voor het woondossier beweging betekenen.

*Laat
'migratie-
saldo nul'
los*

Het pleidooi om vooral – of vaak alleen – voor de eigen bevolking(sgroei) te bouwen of een iets ruimere variant daarvan (migratiesaldo nul) is begrijpelijk maar levert niet de noodzakelijke dynamiek. Goeree-Overflakkee raakt onvermijdelijk inwoners (jongeren) kwijt aan andere regio's. Daar staat tegenover dat de regio aantrekkelijk kan zijn voor nieuwkomers of terugkeerders, bijvoorbeeld jonge gezinnen. Vasthouden aan 'migratiesaldo nul' is dan een boekhoudkundige benadering die geen recht doet aan de feitelijke situatie op de woningmarkt en de wensen van de consument.

*Wonen
houdt dor-
pen en klei-
ne kernen
vitaal*

Wees niet te dogmatisch over wonen en werken. Natuurlijk verdient het aanbeveling om op het eiland meer werkgelegenheid na te streven, maar de mogelijkheden voor werken zijn beperkter dan voor wonen. Liever alleen wonen dan helemaal niets. Men is ook gewend om elders te werken.

Bijzondere aandacht verdienen de kleine dorpen en kernen. Met name in het centrale en oostelijke deel van het eiland zijn de gevolgen van een verminderd draagvlak al zichtbaar. Als het niet lukt om deze met groei tegen te gaan, zou extra energie en aandacht (support, fondsen) beschikbaar kunnen worden gesteld ter ondersteuning van vrijwilligersinzet en de combinatie van functies. Bewoners zelf weten heel goed wat mogelijk en noodzakelijk is. Realiseer je echter ook dat er ook een moment kan komen dat een goede sanering en de ontwikkeling van alternatieven elders beter is dan ten koste van alles voorzieningen te behouden.

- Accepteer het verlies van jongeren niet als een onvermijdelijk gegeven. Maak een gezamenlijk actieplan en investeer in passend werk, opleidings- en woonmogelijkheden en vrijetijdsvoorzieningen.
- Ontwikkelde een gesegmenteerde doelgroepbenadering voor ouderen, van rijk en vitaal tot zorgvragend en afhankelijk. Maak via vrijwilligerswerk ouderen een onderdeel van de oplossing.
- Daag ouderen uit langer actief te blijven, in een – aangepaste – betaalde baan of als vrijwilliger. Blijf ook in ouderen investeren.
- Maak Goeree-Overflakkee tot een vernieuwende woonregio met traditionele waarden.
- Ondersteun vrijwilligers voor het zo lang mogelijk in stand houden van voorzieningen.

2.7 Economie en bedrijvigheid, agrarisch, toerisme en zorg

Goeree-Overflakkee wordt soms het eiland van rust en ruimte genoemd, met de kust en natuur. Maar dat is eigenlijk vier keer rust en daarmee wordt het eiland te kort gedaan. Wonen (zie voorgaande paragraaf) en werken – in verschillende sectoren – zorgen voor een stabiele basis.

Kamer van Koophandel, accountants en banken kunnen een eerstehulp-lijn opzetten voor ondernemers in nood – met overlevings-kansen

Dit is een ondernemende regio, de handen gaan uit de mouwen. De inzet en het arbeidsethos zijn groot. Maar tegelijkertijd is het karakter vrij traditioneel, in de manier van werken en sectorkeuze. Veel kleine ondernemers en zzp-ers hebben het nu moeilijk, hoewel het bedrijfsleven niet zwakker is dan elders, gezien de bedrijfseconomische kengetallen. Het is niet 'Flakkees' om met knelpunten te koop te lopen. Velen zullen ermee geholpen zijn als ze door elkaar en anderen, zoals de Kamer van Koophandel, accountants en banken ondersteund worden. In het weer op de rails krijgen van hun bedrijf, of als het niet anders kan, een goede sanering.

Een gedwongen bedrijfsbeëindiging heeft immers grote gevolgen, zakelijk en emotioneel. Niet alleen voor de ondernemer en zijn of haar gezin, maar ook voor werknemers en de omgeving waarin het bedrijf functioneert. Vaak kost het minder moeite (en geld) om 10 bestaande arbeidsplaatsen te behouden door tijdig bij te sturen, dan 10 nieuwe aan te trekken.

Bepaal samen met de ondernemers een toekomst-strategie voor de agrarische sector

De agrarische sector is economisch belangrijk, onderhoudt het landelijke gebied en geeft het eiland daarmee een gezicht. De agrarische gronden zijn goed verkaveld en het agrarische bedrijfsleven presteert in termen van rentabiliteit en solvabiliteit boven gemiddeld. Het is op het eiland een sterk innovatieve sector. Vooral in het centrale en oostelijke deel is het de uitdaging om de sector verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door het nastreven van meer toegevoegde waarde (minder primaire productie en meer half- of eindfabrikaten) en combinaties met andere opbrengsten, zoals energie.

Een sterke agrarische sector is het behoud van het landschap

Een sterke agrarische sector is ook het behoud van een levend landschap. Elders (bijvoorbeeld in het Groene Hart) zien we combinaties van agrarische activiteiten met andere vormen van bedrijvigheid, zoals toerisme en recreatie en zorg, maar dat ligt in het agrarisch (oostelijk) kerngebied van het eiland minder voor de hand. Een en ander is natuurlijk afhankelijk van de persoonlijke opvattingen en belangstelling van de agrarische ondernemer. Gezien de toch wat dunne markt lijkt het bovendien niet aantrekkelijk het zorgaanbod te versnipperen over meerdere partijen. Concentratie in en nabij het ziekenhuis in Dirksland is dan te verkiezen.

Herkenbare en gezonde voeding

Een duidelijke kans voor de sector zit in de vraag naar gezond en naar productieregio herleidbaar voedsel. Hierop kan de sector inspelen, waarbij het een plus is als een duidelijk herkenbaar (gelabeld) product met een onderscheidende marketing en een hogere toegevoegde waarde wordt aangeboden. Ook een goede band tussen bevolking en sector komt het

aanzien en perspectief van de sector ten goede. Daarvoor zouden in samenwerking met het onderwijs ontmoetingsmomenten kunnen worden georganiseerd.

Streek-eigen producten en verbreding die bij de ondernemer past

Consumenten hebben zoals gezegd een toenemende belangstelling voor de herkomst van hun voedsel, waarop de horeca kan inspelen. Door het ontwikkelen van streekproducten kan de agrarische sector hiervan profiteren en daarnaast een bijdrage leveren aan de profilering van het gebied. De ervaringen leren dat er twee belangrijke randvoorwaarden zijn: het moet persoonlijk passen bij de agrarische ondernemer en de ontwikkeling, verkoop en marketing van streekproducten vraagt een professionele aanpak die ogenschijnlijk kan conflicteren met het karakter en de uitstraling van het product zelf.

Opkomst 'green-economy'

Een relatief nieuw verschijnsel is de opkomst van de 'greenconomy' een situatie waarbij economie een onderdeel is van het ecosysteem waartoe het behoort. Het ecosysteem is dan leidend. Het kan zich uiten in een situatie waarin de agrarische sector de aanvoerder is van een keten, die uiteindelijk ook andere dan de traditionele agrarische producten voortbrengt. Vaak hebben die een hogere toegevoegde waarde. Een andere verschijningsvorm is de situatie waarbij reststoffen niet langer worden gezien als afval, maar als waardevolle basis voor een volgende fase (circulaire economie). Daarbij kan de agrarische sector ook een rol spelen. De regio heeft op dit punt veel kennis en ervaring.

T&R heeft last van de remmende voorsprong

Toerisme en recreatie (T&R) zijn belangrijk voor Goeree-Overflakkee en hebben veel potentie, vooral in de Kop van Goeree. De sector heeft wel enkele (kwaliteits)impulsen nodig. In zekere zin heeft De Kop last van de remmende voorsprong. De regio is zo vanzelfsprekend en decennialang een toeristisch-recreatieve bestemming, dat er uiteindelijk te weinig mee wordt gedaan. De prikkel om te vechten voor marktaandeel heeft soms ontbroken. Daardoor is minder geïnvesteerd in (elkwee)voorzieningen, kwaliteit en promotie/verkoop. Gastvrijheid gaat nog een stapje verder dan werken in de toeristisch-recreatieve sector. Hierin kan ook nog worden geïnvesteerd om het echt in de genen van het eiland en haar bewoners te krijgen.

T&R-stip aan de horizon

Ook de toeristisch-recreatieve sector kan een stip aan de horizon zetten. Waar staat men in 2025, wat zijn de consumentenontwikkelingen, op welke wijze wil de sector zich in de markt positioneren, hoe kan men zich van andere aanbieders in binnen- en buitenland onderscheiden? Zo'n traject geeft belangrijk inzicht en de kans om elkaar beter te leren kennen.

Kijk bij elkaar in de keuken

Ondernemers in de sector zijn vaak wat op zichzelf gericht, terwijl ze juist gezamenlijk het T&R-product Goeree-Overflakkee maken. Om meer inzicht te verkrijgen en uiteindelijk ook de bedrijfsvoering te verbeteren, kan men – letterlijk – bij elkaar in de keuken kijken en discussiëren over bedrijfsvoerings- en bedrijfseconomische aspecten. Zo investeer je ook in de kwaliteit van het ondernemerschap.

<i>365 dagen per jaar geopend</i>	Streef waar enigszins mogelijk naar een jaarrond-exploitatie, onder andere door ook andere markten dan de toeristisch-recreatieve aan te boren. Meer accent op verblijfsaccommodatie vergroot de basis onder een jaarrond-exploitatie en levert per saldo meer toegevoegde waarde op. Een dergelijke exploitatie geeft zicht op vaste werkgelegenheid en doorgroei-, c.q.
<i>Combineer met waarden van omliggende regio's</i>	leermogelijkheden voor jongeren en verbreedt de basis onder investeringen. Investeer in kwaliteit, de consument heeft de keuze uit een welhaast onbegrensd aanbod, niet alleen nationaal, maar ook internationaal tegen zeer scherpe prijzen.
<i>Start een kwaliteits-project</i>	Maak combinaties met andere waarden van Goeree-Overflakkee: de natuur, het water, de dorpen, maar ook de kwaliteiten in omliggende regio's, waaronder Zeeland en mogelijk zelfs het industrieel-logistieke complex van Rijnmond en de Maasvlakten, inclusief de verrassende natuurwaarden dat dit herbergt. Verleid de overheid om aanvullend te investeren. Hanteer de gebiedsgrenzen pragmatisch: soms Zuid-Holland, soms Zeeland.
	Start een kwaliteitsproject om het product daadwerkelijk te verbeteren. Spreek ondernemers en medewerkers aan op hun vakmanschap, dat is hun trots. Stimuleer anderen om korte vakcursussen te volgen, organiseer een hospitality-academy. Communiceer over nieuwe producten, seizoensaanbiedingen, acties bij bedrijven en bedrijfspresentaties.
<i>Digitaliseer de informatievoorziening en verkoop</i>	Organiseer de verkoop van het product in relatie tot de Zeeuwse kwaliteiten, 'maar dan anders'. Dat spreek de klant aan en maakt minder afhankelijk van lokale organisaties die soms moeizaam het hoofd boven water kunnen houden. Zet vol in op digitale informatie. Bij zoeken en boeken, en het verkrijgen van informatie in het veld. Gebruik de opbrengsten van de toeristenbelasting ten behoeve van de sector zelf.
<i>Geef toeristenbelasting terug</i>	Daarmee geeft ook de gemeente aan dat zij de sector serieus neemt en wil bijdragen aan de versterking ervan.
<i>Zinnige en zuinige zorg</i>	De zorg staat aan de vooravond van enkele grote uitdagingen. Qua bekostiging zullen ingrijpende besluiten moeten worden genomen. Om met name de ouderenzorgkosten in de hand te houden, blijven ouderen langer zelfstandig wonen.
<i>Goeree-Overflakkee als zorgproeftuin</i>	Het is zoeken naar haalbare vormen van zorg en het verkennen van de grenzen van wat we haalbaar en betaalbaar vinden. Het impliceert grote veranderingen, waarbij een grotere inbreng wordt gevraagd van de zorgvrager zelf, zijn directe omgeving (buren, familie, kennissen). We gaan naar nieuwe zorgconcepten. Gezien de aard van de regio, de arbeidsmarkt, de uitdagingen waarvoor de woningmarkt staat en het omvangrijke potentieel in de directe omgeving (Rijnmond), zou Goeree-Overflakkee zich kunnen ontwikkelen tot de maatschappelijk verbonden zorg-proeftuin, waar nieuwe concepten worden ontwikkeld en getest.

- Maak een eerstehulp post waar ondernemers terecht kunnen voor een eerste en vertrouwelijk advies.
- Organiseer werk- en discussiegroepen om de bedrijfsvoering te verbeteren en van elkaar te leren. Verzamel harde cijfers over het functioneren van de toeristisch-recreatieve sector, dan ben je volwaardig gesprekspartner.
- Bepaal samen met de agrarische sector hun beste toekomstperspectief en werk gezamenlijk aan de voorwaarden die realisatie daarvan mogelijk maken.
- Maak met en voor de toeristisch-recreatieve sector een uitdagend toekomstperspectief.
- Investeer in kwaliteit, vakmanschap en een jaarrond-exploitatie. Maak een privaat-publiek investeringsfonds, een gastvrijheidsacademie en een consumentenklankbord.
- Organiseer de toeristisch-recreatieve verkoop met als speerpunt de Kop van Goeree. Dat is interessant voor de consument en voorkomt dat de inspanningen versnipperd raken.
- Digitaliseer en zoek de combinatie modern en hoge natuurwaarden.
- Maak van het eiland de proeftuin voor nieuwe zorgconcepten: dichterbij de consument, van en voor iedereen, beter en goedkoper.

2.8 Vernieuwing

Traditie en met de tijd mee

Goeree-Overflakkee roept geen spannende beelden op. Bij velen zal het eerder onbekend dan onbemind zijn. Dat zien we deels ook terug in het karakter van de samenleving en delen van het bedrijfsleven: doe maar gewoon. Dat zijn intrinsieke en belangrijke waarden, het geeft continuïteit een zekere mate van comfort. Het ontslaat je echter niet van de noodzaak om met de tijd mee te gaan, als was het maar omdat klantwensen ook voortdurend veranderen.

Innovatie hoger op de agenda

Het bedrijfsleven op Goeree-Overflakkee is minder innovatief en vernieuwend dan elders in het land, hoewel er beslist ook individuele uitzonderingen zijn. Voor een deel heeft dit te maken met bestaande structuren, zoals de oververtegenwoordiging van sectoren waarin 'handen' een belangrijke rol spelen. Er zijn geen hogescholen of universiteiten, waarvan bekend is dat ze in de regio een innovatieve spin-off hebben. Toch zou innovatie hoger op de agenda moeten komen.

Toon succesvolle voorbeelden en kijk over de schutting

Een eerste stap in die richting kan bestaan uit het laten zien van succesvolle innovaties die op Goeree-Overflakkee zijn gerealiseerd, inclusief het verhaal van de ondernemer daarachter. Deze voorbeelden zijn zeker te vinden, bijvoorbeeld in de agrarische sector, de bouwnijverheid, industrie of in de creatieve hoek. Liefst zowel product als procesinnovaties. Dit zou anderen kunnen inspireren. Kijk ook eens over de grenzen van de eigen sector. Vaak zijn in andere sectoren al oplossingen bedacht die met enige aanpassingen ook in het eigen bedrijf toepasbaar zijn. Geef voorlichting over de ondersteuning (advies, begeleiding, fiscaal) die innovatieve ondernemers kunnen krijgen.

Nieuwe energie

Vernieuwing in energievoorziening. Experimenteer hier met verschillende vormen: zon, water, wind, biomassa. Dat is zeer gevraagd en vernieuwend.

Stages, gastdocenten en opdrachten

De belangrijkste sleutel tot innovatie zit in het onderwijs en kennisinstellingen. In Rotterdam zitten toonaangevende kennisinstellingen, die hun kennis graag delen. Organiseer ontmoetingen tussen onderwijs en bedrijfsleven, kom bij elkaar over de vloer, breng vraagstuk en oplossing bij elkaar. Maak gebruik van stages en gastdocentschap, geef opdrachten aan de onderwijs- en kennisinstellingen om zaken uit te zoeken. Vernieuwing geeft ook meer werk voor hoger opgeleiden, waardoor een gunstiger woon-werkbalans zal ontstaan.

- Laat regelmatig en laagdrempelig zien welke slimme producten en oplossingen ondernemers en organisaties op Goeree-Overflakkee hebben bedacht. Ook dat is innovatie.
- Smeed strategische kennisallianties tussen het bedrijfsleven en kennisinstellingen in de wijdere regio, met name in Rotterdam. Laat dat leiden tot kennisuitwisseling, uitruil (stages, gastdocenten) en opdrachten.
- Zet vernieuwers in het zonnetje en geef ze een steuntje in de rug.
- Ontwikkel en verkoop energie-innovaties.

2.9 Ruimtelijke aspecten en beleid

Functies worden sterk planologisch bepaald

Regio's hebben diverse functies, voor de eigen inwoners en ondernemers, maar ook voor de omgeving. Wonen, werken, recreëren zijn daarvan voorbeelden, maar ook functies in termen van natuur, waterberging, buffers tussen gebieden of infrastructuur en bereikbaarheid (corridors). Functies zijn in beginsel natuurlijk bepaald, dankzij ligging, fysieke kenmerken of andere specifieke omstandigheden en vervolgens van achter de tekentafel bekrachtigd. Ons bestuur kent daarnaast een stevige ruimtelijke-orderingstraditie, waarin nauwgezet is vastgelegd wat waar kan of mag. En waar in de praktijk eerder op de onmogelijkheden dan de mogelijkheden werd gelet.

De uitnodigingsplanologie is de moeite van het experiment waard

We zien een lichte kentering, waarbij de overheid meer op de mogelijkheden dan de onmogelijkheden stuurt. Dit wordt ook wel uitnodigingsplanologie genoemd, waarbij de overheid zo goed mogelijk plannen probeert in te passen, in plaats van ze af te wijzen. Een nieuw evenwicht tussen de rekkelijken en de preciezen.

Goeree-Overflakkee lijkt op voorhand niet de meest aangewezen regio om hiermee te experimenteren, vanwege de belangrijke natuurwaarden. Maar zoveel mogelijk meedenken met plannen in plaats van ze alleen te toetsen (en vaak af te wijzen), betekent niet dat alle voorwaarden vervallen.

Bovendien is Goeree-Overflakkee gebaat bij een dergelijke benadering omdat het de zoektocht naar meer dynamiek ondersteunt. Het bestuurlijke

Functies zijn in een groter geheel veel beter inpasbaar

leef dat ermee getoond wordt, zou binnen de sterke sociale context en de evenwichtigheid die de regio kenmerkt, gewaardeerd kunnen worden en mogelijk tot resultaten leiden. Het uitgangspunt blijft dat geen schade wordt aangericht, zowel natuurlijk als aan de belangen van anderen. Het bestaande verantwoordelijkheidsgevoel op het eiland is daarbij het veiligheidsmechanisme.

Herschikking van functies kan interessant zijn, maar onderschat de gevolgen niet

De ruimtelijke schaal is bepalend voor de mogelijkheid om bepaalde functies in te passen. Hoewel veel gemeenten traditioneel alle functies (willen) bieden, is dat in de praktijk vaak niet mogelijk, of alleen tegen hoge kosten en een net niet toereikend product.

Invulling op de grotere ruimtelijke schaal van de nieuwe gemeente gaat dan veel beter. Ook tegen die achtergrond is een nieuwe invalshoek dankzij de vorming van 1 gemeente zeer interessant. Het geeft de mogelijkheid die functies daar te leggen waar ze het beste passen en op die manier tot een sterk en compleet gebied te komen.

Verruim vestigingsregels voor startende ondernemers

Nu is Goeree-Overflakkee geen leeg, maagdelijk gebied dat van achter de tekentafel ingevuld kan worden. De mogelijkheid bestaat wel om daar waar van veranderingen sprake is, tot een zekere herstructurering te komen. Het eiland heeft van nature een logische indeling: werken in het oostelijke deel, wonen en voorzieningen in het centrale gedeelte, toerisme, wonen en voorzieningen in de kop en dat dooraderd en omgeven door natuur en water. Op die manier ontstaat een compleet en waardevol eiland met een duidelijk hart en delen die dat aanvullen en versterken.

Een functiewijziging 'light' kan bestaan uit het oprekken van benoemde functies. Voorbeelden daarvan zijn het toestaan van bepaalde vormen van bedrijvigheid in de woonomgeving. Dat kan relevant zijn voor starters, al dan niet in de dienstverlening. Voor de bedrijventerreinen en in Goeree-Overflakkee (enkele terreinen met hardnekkige leegstand, enige overcapaciteit), zou het 'oprekken' van de bestemming wellicht soelaas kunnen bieden. Daarbij valt te denken aan informele, laagdrempelige en relatief goedkope huisvesting voor startende en vernieuwende ondernemingen.

Aanhoudende overcapaciteit bedrijven-terreinen

Veel bedrijven zijn op een bedrijventerrein gevestigd. Vanwege de lange plantermijnen en de crisis van 2008 beschikt Goeree-Overflakkee momenteel over een ruim aanbod van bedrijventerreinen, zowel nieuw, nog te ontwikkelen (met grondposities), als bestaand. Revitaliseren van enkele oudere bestaande terreinen (vaak nabij de bebouwde kom gelegen) en vermindering van regel- en bestemmingsdruk vergroten de kans op uitgifte. Toch is het risico aanwezig dat een volledige bezetting van het gehele areaal nog geruime tijd zal vergen, als het al lukt. Het probleem beperkt zich namelijk niet alleen tot Goeree-Overflakkee, ook andere regio's hebben er last van.

Revitaliseer en probeer sommige terreinen een andere bestemming te geven

Overweeg om terreinen en onroerend goed een andere bestemming te geven. Oudere terreinen, die vaak in of nabij de bebouwde kom zijn gelegen, zouden wellicht tot woonlocatie kunnen worden herbestemd. Wellicht zou geëxperimenteerd kunnen worden met ruimte voor informele bedrijvigheid, bijvoorbeeld in de creatieve of hobby-hoek. Voor andere locaties bestaan dergelijke alternatieven vaak niet. Een terugkeer naar een agrarische bestemming of een natuurfunctie is dan vaak de enige mogelijkheid.

Dat gaat gepaard met een aanzienlijke kapitaalvernietiging of boekverliezen op de grond. Dat zijn lastige keuzes, je kunt immers altijd nog besluiten om je verlies te nemen. Gezien het dilemma verdient het aanbeveling om nog eens goed te kijken wat op de middellange termijn de afzet- en verkoopmogelijkheden zijn. Kijk daarbij ook heel concreet naar de vraagzijde, de wensen en verwachtingen van de ondernemers uit de eigen en nabijgelegen regio's.

Blijf werken aan een betere ontsluiting

Blijven werken aan betere ontsluiting van het eiland, zowel extern als intern. Blijf benadrukken dat dat een belangrijke randvoorwaarde is voor een gezonde gemeente. Een goede ontsluiting reduceert reistijd en afstand, fysiek/meetbaar, maar vooral ook gevoelsmatig. In werkelijkheid zal de tijdwinst betrekkelijk bescheiden zijn, maar het gaat ook om het gevoel, de beleving en de uitstraling. Maar leg er ook niet teveel nadruk op, verschuil je er niet achter. Werk ook aan virtuele ontsluiting met glasvezel om klaar te zijn voor moderne vormen van bedrijvigheid.

De overheid, i.c. de gemeente, heeft een belangrijke rol in het beleid, ruimtelijk, economisch en op een aantal andere terreinen. Maak een actieplan om de overheid stapje voor stapje verder te professionaliseren. Betrek ook andere partijen, zoals vertegenwoordigers van ondernemers en bewoners daarin, zodat ook zij daarvan kunnen profiteren.

- Geef meer ruimte aan de uitnodigingsplanologie. Ontwikkel binnen de regio functies daar waar ze het beste passen. Dat is niet altijd de bestaande locatie.
- Bepaal waar functiemenging een meerwaarde vormt voor het gebied en nodig betrokkenen uit om dat mede vorm te geven.
- Verruim bestemmingen of saneer om leegstand te voorkomen of te verhelpen (bedrijventerreinen, kantoorlocaties).
- Geef financiële stimulansen voor een energieneutraal eiland.
- Pak Middelharnis gericht aan en maak het tot het levende en bruisende hart van het eiland.

2.10 Profileren en acquisitie

Zonder profilering zijn kwaliteiten waardeloos

Profilering en in acquisitie zijn belangrijk voor Goeree-Overflakkee. Je kunt overlopen van kwaliteiten, als het niet bekend is, levert het niets op. Goede profilering begint met een helder beeld van jezelf, inclusief een doelgroepenstrategie. Doe dat pragmatisch, spiegel jezelf aan de Zeeuwse

kwaliteiten als dat nodig is, de Zuid-Hollandse eilanden hebben geen sterk profiel.

Profilering is meer dan het bedenken van een slogan

Een pakkende slogan helpt, maar moet vooral de lading dekken. Die lading bestaat uit 'hardware', de zichtbare kwaliteiten en de 'software', goede analyses, kennis van de markt en doelgroepen, en – al eerder gezegd – de vraag wie je uiteindelijk wilt zijn.

Goeree-Overflakkee is recreëren, wonen en werken

De bekende hardware is rust, ruimte en natuur. De mogelijkheden om hier te werken en te wonen verdienen ook aandacht. Dat hoort er wel bij. Juist de combinatie van die drie elementen: wonen, werken en recreëren toont het eiland in haar volle kracht. Traditie en dynamiek, dorps en werelds, verrassende combinaties. Bij een sterk overkoepelend beeldmerk is het onverstandig om onderdelen te profileren, zeker als ze niet echt onderscheidend zijn. Dat geldt ook voor gemeenten of deelgebieden.

Verhalen van mensen en niet van instanties

Iedereen die de regio kent en waardeert, is ambassadeur. De ontwikkeling van social media geeft duidelijk aan dat de mening van het individu er wel degelijk toe doet. Ondersteun de communicatie met sociale media: verhalen van mensen en niet van instanties.

Een nadeel is, dat je hier niet toevallig komt, het is een bewuste bestemming.

Maak een communicatiestrategie gebaseerd op trots. Laat zien hoe het ziekenhuis dat heeft aangepakt en hoe dat heeft gewerkt.

Profilering moet primair banen opleveren

Zoek de dialoog en afstemming met de omliggende meer grootstedelijke gebieden. De onderlinge complementariteit is een sterk punt, op het vlak van wonen, voorzieningen (retail, zorg, onderwijs, cultuur), werken en recreëren. Door een totaalaanbod neer te zetten, met hulp van de burens, ontstaat een aanmerkelijk sterker beeld. Hetzelfde geldt overigens ook andersom: de profilering van de grootstedelijke gebieden zal ook gebaat zijn als de kwaliteiten van Goeree-Overflakkee daarin worden meegenomen.

Beter de achterdeur dicht dan elkaar binnen de regio concurreren

Profilering moet ook leiden tot meer inwoners, bedrijven en nieuwe werkgelegenheid. Daarvoor is aanvullende gerichte acquisitie nodig. Wees realistisch in de verwachtingen. Bedrijven zijn in de praktijk tamelijk honkvast en bedrijfsverplaatsing over grotere afstanden is niet eenvoudig. Dat betekent dat vaak van verplaatsingen binnen de regio sprake zal zijn. Tenzij het betreffende bedrijf daarvoor duidelijke eigen motieven heeft, is het wegtrekken binnen de eigen regio niet zinvol. Vaak is het beter om bestaande bedrijven zo goed mogelijk te faciliteren: de achterdeur dicht.

- Maak aansluitend op het toekomstperspectief een scherp en doelgroepengericht profilerings- en acquisitieplan – voor de gemeente als geheel en niet voor afzonderlijke onderdelen.
- Maak groei (economie, bevolking) een concrete profileringsdoelstelling, stuur daarop en reken daarop af.

3 Toekomstvisie Goeree-Overflakkee

3.1 Goeree-Overflakkee in 2025

In dit hoofdstuk formuleren we een toekomstvisie op Goeree-Overflakkee. Hoe ziet Goeree-Overflakkee er in 2025 uit, volgens een positief scenario?

Tussen het moment van schrijven en het jaar 2025 zit een periode van ruim 10 jaar. De ervaring leert, dat in een dergelijke periode veel kan veranderen. Sterker nog: we weten zeker dat veranderingen elkaar in een steeds hoger tempo opvolgen en veranderingen in dat opzicht de enige resterende constante zijn. Daarmee heeft een dergelijke toekomstvisie altijd elementen van wens- en droombeelden in zich. Tegen deze achtergrond is het zinvol om het toekomstbeeld zo veel mogelijk te baseren op ontwikkelingen in het verleden, verwachte ontwikkelingen in het algemeen (macro-trends) en de maatschappij en de opvattingen van de personen die in het kader van dit onderzoek zijn geconsulteerd.

Hoe ver weg is 2025?

Het jaar 2025 lijkt gevoelsmatig misschien ver weg door onze beleving van tijd. Het krijgt meer perspectief als we een zelfde periode terugblikken.

Wat speelde in 2001?

Cafebrand Volendam
Eerste officiële homohuwelijk
NS staakt tegen rondje om de kerk
Milosevic uitgeleverd aan VN Tribunaal
Kyoto protocol bekrachtigd
9/11
Afscheid van gulden
Markt verwacht rentedaling VS (5,5%)
Dalende huisprices lastig voor jongeren
Aantal werklozen laagste sinds 1980
Economische tegenwind deert banken niet

Verloving Willem-Alexander en Maxima
Uitbraak MKZ
Twintig jaar Oerol
Herman Brood pleegt zelfmoord
Dance Valley loopt uit de hand
Aanval op Afghanistan
Economische groei in Nederland blijft achter
Overheid motor van economische groei
Turkse economie in crisis
Economische crash Argentinië
Hoogste economische groei in Groningen

Het hier geschetste toekomstbeeld fungeert primair als uitdagende stip aan de horizon waarop men (bewoners, ondernemers, bestuurders) zich zou kunnen richten. Het ambitieniveau bepaalt zowel de positie van de stip als – binnen zekere grenzen – de kans dat deze ook daadwerkelijk behaald wordt. Hier wordt een ambitieus en optimistisch toekomstperspectief gehanteerd, dat gebaseerd is op de onderscheidende kwaliteiten van het eiland, in combinatie met voor Goeree-Overflakkee relevante – en waarschijnlijke – trends (zie kadertekst op de volgende pagina).

Adjiedj Bakas: Trends 2014

In het boekje 'Trends 2014' (verschenen november 2013) presenteert trendwatcher Adjiedj Bakas een groot aantal actuele trends, verdeeld naar de categorieën 'Economie & Marketing', 'Arbeid', 'Samenleving, Media & Politiek', 'Technologie', 'Fashion & Design' en 'Huishouding, Voeding & Gezondheid'. Enkele trends lijken – met enige goede wil – relevant voor Goeree-Overflakkee.

- We worden door alle bezuinigingen en lastenverzwaringen noodgedwongen duurzamer, en het calvinistische credo 'zuinigheid met vlijt' wordt weer uit de mottenballen gehaald. We consumeren minder en investeren meer, ook in netwerken en nieuwe samenwerkingsverbanden.
- We gaan investeren in elkaars ondernemingen en startups, nu de banken het laten afweten. We zoeken nieuwe allianties en koesteren de coöperatieve gedachte, want samen staan we sterk. Het draait om strategisch samenwerken, slimme coalities sluiten, verrassende allianties aangaan, zonder op te gaan in een (groot)bedrijf dat wordt gerund om aandeelhouders op korte termijn tevreden te stellen.
- De belevingseconomie en zingevingmarkt zorgen voor nieuwe business opportunities, en 'prosumentisme' en decentralisatie worden de regel. Location based services zijn hot, en marketeers verleiden ons met een happygevoel en nostalgie. We passen mantelzorg in onze werkschema's in.
- Het ambacht mag zich verheugen in een toenemende belangstelling. Met het steeds overvloediger aanwezig zijn van producten die voorzien in onze basisbehoeftes wordt 'de belevingseconomie' een van de sterkst groeiende sectoren. De belevingseconomie stuurt ook aan op een vervaging tussen professionals en amateurs.
- De stuurloosheid van 'Den Haag' zorgt vooral voor een nog diepere kloof tussen overheid en burgers. Regio's nemen het lot in eigen hand.
- Het platteland vindt zichzelf opnieuw uit en er wordt een begin gemaakt met historische landschaps parken. De toeristische industrie kan een belangrijke rol spelen bij het bewaren van stukjes Nederlandse geschiedenis. De schijnbaar ouderwetse wereld die zo wordt herschape[n] voor toeristen is natuurlijk wel voorzien van breedband.
- Gebieden die niet geschikt zijn voor toerisme blijven zoals ze zijn, worden teruggegeven aan de natuur, of er worden bijvoorbeeld 'energiegebieden' van gemaakt, die gedomineerd worden door windmolens, zonnepanelen, 'grasflats' voor biomassa, en installaties waarin biomassa wordt verwerkt.
- De landbouw wordt multifunctioneel. Dat betekent dat de boer niet alleen meer dieren fokt en gewassen teelt, maar dat hij zijn centjes met allerlei andere bezigheden gaat verdienen.
- Ons voedsel gaan we steeds meer als medicijn zien.
- We zien ook steeds meer jongeren en zelfstandigen terug trekken naar het platteland, en dan met name de krimpregio's, want daar zijn de huizen en bedrijfsruimtes nog goedkoop. Rurbanisatie wordt dit verschijnsel genoemd. Er is een steviger sociale bedding, die men steeds meer waardeert. En door de digitale infrastructuur ben je tegenwoordig ook in een huisje in de wildernis nog verbonden met de hele wereld. De grotere gebouwen op het platteland, bijvoorbeeld boerenschuren, kunnen gebruikt worden door woongroepen en ondernemerscollectieven. Het platteland wordt voor velen weer aantrekkelijk.
- Een belangrijke ontwikkeling is de opkomst van de biobased economy. Die zal een hoofdrol gaan vervullen in ontwikkeling naar duurzaamheid. De landbouw intensificeert en industrialiseert in snel tempo, en past ondertussen even goed bij de stad als bij het platteland.
- Zonne-energie zal over een jaar of twintig zo goed als gratis zijn, omdat zonnecellen dan zo goedkoop en efficiënt zijn dat we geen enkele andere energiebron meer nodig hebben. Het watertekort zal worden opgelost door zeewater te ontzilten en tot drinkwater te verwerken.
- Ruilen is het nieuwe kopen. Steeds vaker ruilen we bij gebrek aan geld onze producten en diensten. Soms ruilen we geen producten, maar delen we ze. Zoals ruilen het nieuwe kopen is, zo is delen het nieuwe geven. We delen als bure[n] of vrienden bijvoorbeeld steeds vaker onze auto. De ruil- en deeleconomie krijgt definitief gestalte.

In 2025 is Goeree-Overflakkee....:

Een kwalitatief hoogwaardig onderdeel van de Rijn-Schelde Delta en West-Nederland, dat zich op basis van authentieke kwaliteiten en kenmerken onderscheidt binnen dit deel van het land.

Deze punten van onderscheid zitten vooral in de combinatie van traditionele waarden en een moderne invulling daarvan. Dit komt tot uiting in een aantrekkelijk en gezond woon- en leefklimaat dat gebaseerd is op een schone omgeving (land, water en lucht) en een goede symbiose daartussen.

Het eiland biedt een gedifferentieerd woningaanbod, dat aansluit op de woonbehoefte van verschillende doelgroepen. Starters en mensen met een smalle beurs kunnen gebruik maken van sociale woningbouw en worden vanuit een uitnodigende regelgeving en door informele kapitaalverschaffers gestimuleerd om door te stromen naar eigen woningen, die aan hun wensen voldoen. Aan de andere kant van het spectrum zien we onderscheidende woonmilieus, al dan niet in combinatie met water, en ingebed in de bijzondere landschappelijke waarden.

Het voorzieningen- en onderwijsaanbod is voor het eiland als geheel op het niveau van 2014 gebleven, maar er heeft wel enige herschikking tussen de kernen plaatsgevonden om het totaalniveau te kunnen handhaven. Voor wat betreft de op de consument gerichte dienstverlening (retail) heeft er een tweedeling plaatsgevonden. Het basisaanbod wordt verzorgd door een goed georganiseerd netwerk van internetbedrijven, voor de plus zijn er ondernemingen die zich qua product, service, advisering en beleving van anderen onderscheiden. Deze hebben een zodanig niveau dat men graag vanuit omliggende grotere kernen (Rijnmond, West-Brabant) naar het eiland toekomt, in combinatie met een dagje uit. De omslag in het grootschaligheidsdenken (groot is niet beter dan) heeft de ruimte gegeven om passende zorg- en onderwijsinstellingen op het eiland te behouden, in nauwe samenwerking met private zorgaanbieders en particulieren.

Dankzij deze ontwikkelingen, een verdere ontkoppeling tussen wonen en werken en de digitalisering is het eiland aantrekkelijk gebleven voor een brede bevolkingsgroep. Jongeren hebben de mogelijkheid om hier op te groeien in een veilige omgeving met voldoende voorzieningen. Wonen op het platteland is weer hip, de stad is uit. Voor jonge gezinnen is het aantrekkelijke woonklimaat en de mogelijkheid om locatie-ongebonden te werken belangrijk, senioren profiteren van een gezonde en veilige omgeving met passende en betaalbare zorg, vanuit zowel de gemeenschap als zorginstellingen. Hier vind je nog een sterk en authentiek samenhorigheidsgevoel, zorg voor elkaar en verenigingsleven.

Ruimtelijk heeft Goeree-Overflakkee een oppepper gehad doordat oude historische structuren (vooral op het raakvlak land-water) zijn hersteld en rommel is opgeruimd. Oude bedrijvenlocaties zijn gesaneerd, historische plekken, met name in de kernen, hebben hun grandeur weer teruggekregen. Door functies binnen het eiland duidelijker te scheiden, kan gericht worden geïnvesteerd en is kwaliteit en herkenbaarheid sterk verbeterd. Het oostelijk deel van het eiland heeft zich tot de werkplaats ontwikkeld, met moderne bedrijventerreinen. Dit deel van het eiland profiteert van de sterk verbeterde ontsluiting en belangstelling voor het gebied, mede doordat de A29 / A4 zich heeft ontwikkeld als alternatief voor de overvolle A16 van Rijnmond naar West-Brabant en België. Ook de verbreding van de N59 op het oostelijk deel van het eiland heeft daaraan meegeholpen.

In dat deel van het eiland heeft ook de agrarische sector zich goed ontwikkeld. Er is sprake van grootschalige en efficiënte bedrijven, die zich hebben toegelegd op de efficiënte productie van producten met een duidelijke toegevoegde waarde (dus meer dan primaire productie), die tegemoet komen aan de wens van de consument en een keten van kerkenbare en verantwoorde producten. De biobased-economy is hier tot wasdom gekomen.

In het centrum van het eiland ligt het accent op wonen en voorzieningen en op de consument gerichte bedrijvigheid. De kern Middelharnis is versterkt in haar woning- en voorzieningenaanbod en combineert haar historisch karakter met goede bereikbaarheid, veiligheid en een dorps karakter. De concentratie van voorzieningen en verdichting van activiteiten en voorzieningen geeft mogelijkheden en zwaarte- en aantrekkingskracht. Goede verbindingen, naar en binnen het eiland maken deze voorzieningen goed bereikbaar, waardoor de wens om 'eigen' voorzieningen te houden, niet langer relevant is.

Het westelijk deel van het eiland blinkt uit in state of the art recreëren. Het heeft voor velen (met een smalle en brede beurs) de functie van Zuid-Frankrijk overgenomen vanwege het onderscheidende prijs-kwaliteitsniveau, de nabijheid en het oorspronkelijke karakter dat is gehandhaafd. Het trekt bezoekers uit een brede cirkel rond de Delta, inclusief Belgen, Duitsers, Fransen en welgestelde Chinezen, die hier ervaren wat ondernemerschap in combinatie met natuurbeheer kan opleveren. Het is een familiebestemming (dichtbij, veilig, betaalbaar) maar ook gericht op de top van de markt. Een uniek gebied met eigen waarden dat zijn gelijke in Noordwest-Europa niet kent. Er is investeringsruimte ontstaan doordat gewerkt is aan jaarrond-exploitatie. Maar ook doordat duidelijk is gemaakt dat niet zomerse omstandigheden een gewaardeerd en onderscheidend element zijn. De cultuurhistorische elementen in stadjes hebben daaraan bijgedragen: een VOC-verleden gecombineerd met een hedendaagse VOC-mentaliteit. Brouwersdam is ontwikkeld tot trendy hotspot voor jongeren en de dance-scene (naast water de enige succesvolle sector uit het topsectorenbeleid van 2011) vormt een modern visitekaartje en de kraamkamer voor een nieuwe generatie bezoekers.

De gemeente heeft zich internationaal in de kijker gespeeld doordat ze er in is geslaagd om daadwerkelijk als eerste energieneutraal is geworden. Daarvan profiteren niet alleen de eigen bewoners, ondernemers en de regionale economie, het eiland is ook het living lab voor duurzame energie waar toptechnici laten zien wat mogelijk en haalbaar is. Het motto is samenleven met water, in plaats van het als vijand te beschouwen. Ondernemers en bestuurders uit vele deltagebieden in de wereld bezoeken het eiland om kennis te nemen van wat mogelijk is, en komen in hun vrije-tijd nog eens met hun gezin terug. Watertechnologie en kennis/organisatievermogen zijn uitgegroeid tot het belangrijkste exportproduct van Nederland en Goeree-Overflakkee is daarvan het tastbare voorbeeld.

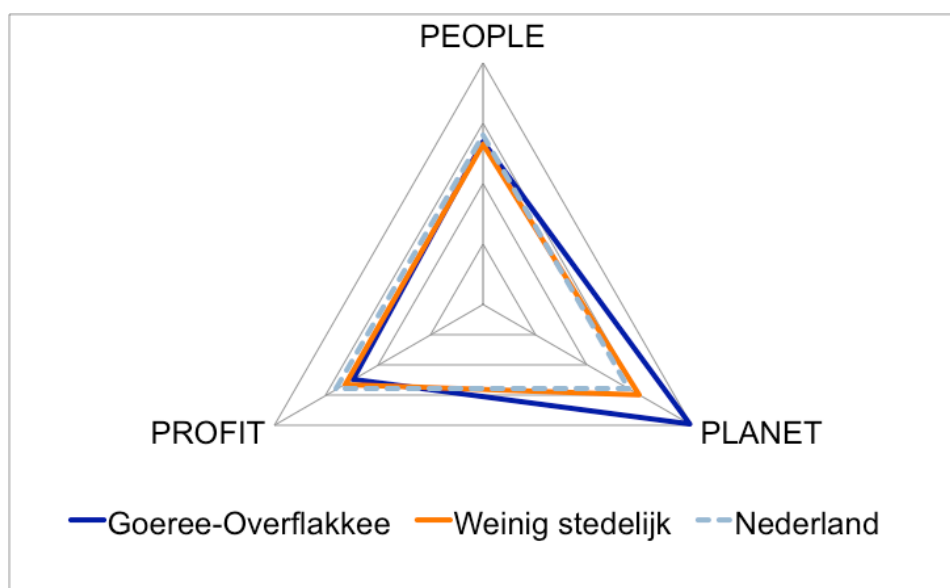
Verbondenheid kenmerkt het eiland. Dat betreft verbondenheid onderling, tussen de inwoners die zich bovenal met elkaar en hun eiland verbonden voelen. De fysieke verbondenheid met de omliggende regio's is goed geregeld dankzij de verglazing die de wereld aan de voeten brengt van bewoners en ondernemers op Goeree-Overflakkee. Ook de verbeterde wegeninfrastructuur en het individuele openbare vervoer brengt mensen in een oogwenk op de plek van bestemming.

4 De duurzaamheidsstaat van Goeree-Overflakkee

4.1 Bovengemiddelde Triple P score

Volgens de Triple P-methode² heeft de gemeente Goeree-Overflakkee (gemeten als het gemiddelde van de drie dimensies) een bovengemiddelde duurzaamheid. Dit is vooral te danken aan hoge scores op 'Planet' (1,58 / NI=1), op 'People' is sprake van enige achterstand (0,95), 'Profit' is echter een aandachtspunt (0,84). Een tweede interpretatie van het model is immers, dat niet alleen sprake zou moeten zijn van hoge individuele scores, maar ook van een goed evenwicht tussen de drie kernwaarden. Dat betekent dat de primaire aandacht zou moeten uitgaan naar een verdere versterking van de economie, alsmede de sociale waarden.

Figuur 4.1 Triple P balans

In de analyse wordt uitdrukkelijk de nieuwe gemeente als een ongedeelde entiteit beschouwd. De kracht van het collectief gaat immers boven de oude structuren en er zijn aanwijzingen dat het blijven 'hangen' in de voormalige gemeenten belemmerend werkt, omdat dan nog gekeken wordt naar de individuele belangen. Toch is het op dit punt nuttig om onderlinge scores van de vier voormalige gemeenten te laten zien. Dan krijgen we inzicht waar (ruimtelijk gezien, aanvullend op de thematische insteek) het beste bijgestuurd kan worden. In algemene zin kunnen binnen de gemeente de volgende verschillen worden benoemd.

- Op planet scoren alle delen hoog, Middelharnis blijft iets achter, wat verklaard kan worden uit het meer stedelijke karakter van deze gemeente.
- Het westelijk deel (de kop) scoort hoger dan oostelijk. Dat komt vooral tot uiting bij profit, maar we zien het ook enigermate terug bij people.

² Zie bijlage 1 met een technische toelichting op de toegepaste Triple P analyse

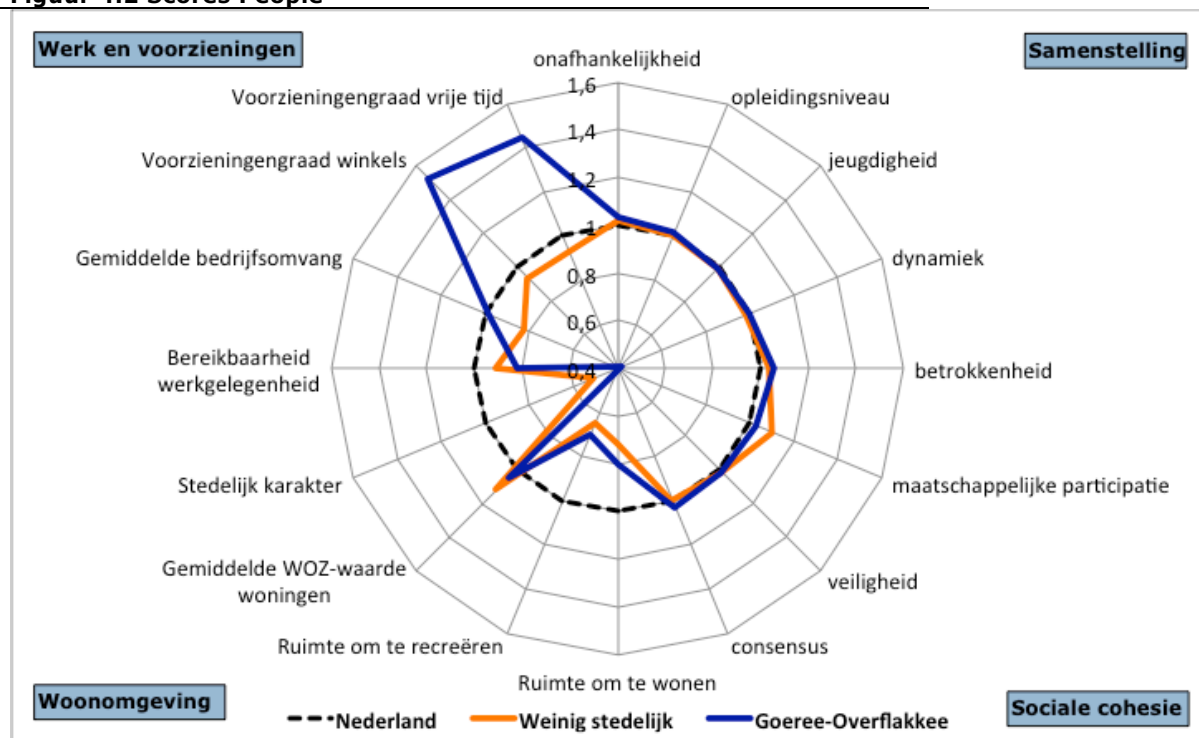
- De sociale en economische component van de voormalige gemeente Oostflakkee is een aandachtspunt (score van 0,81, voor de gehele gemeente 0,95).

4.2 People: Onderliggende scores en SWOT-analyse

De volgende drie paragrafen bevatten de onderliggende scores per P: de onderdelen die uiteindelijk tot de waarden van figuur 4.1 hebben geleid. Omwille van de onderlinge vergelijkbaarheid is hebben alle drie de figuren een vaste aswaarde die loopt van 0,4 tot 1,6 (Nederlandse gemiddelde is 1). Daardoor vallen sommige waarden buiten de figuur. In bijlage I zijn de werkelijke scores weergegeven.

Tevens is in de vorm van een tabel een overzicht opgenomen van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen (SWOT-analyse). Deze is mede gebaseerd op literatuurstudie, interviews en de workshops.

Figuur 4.2 Scores People

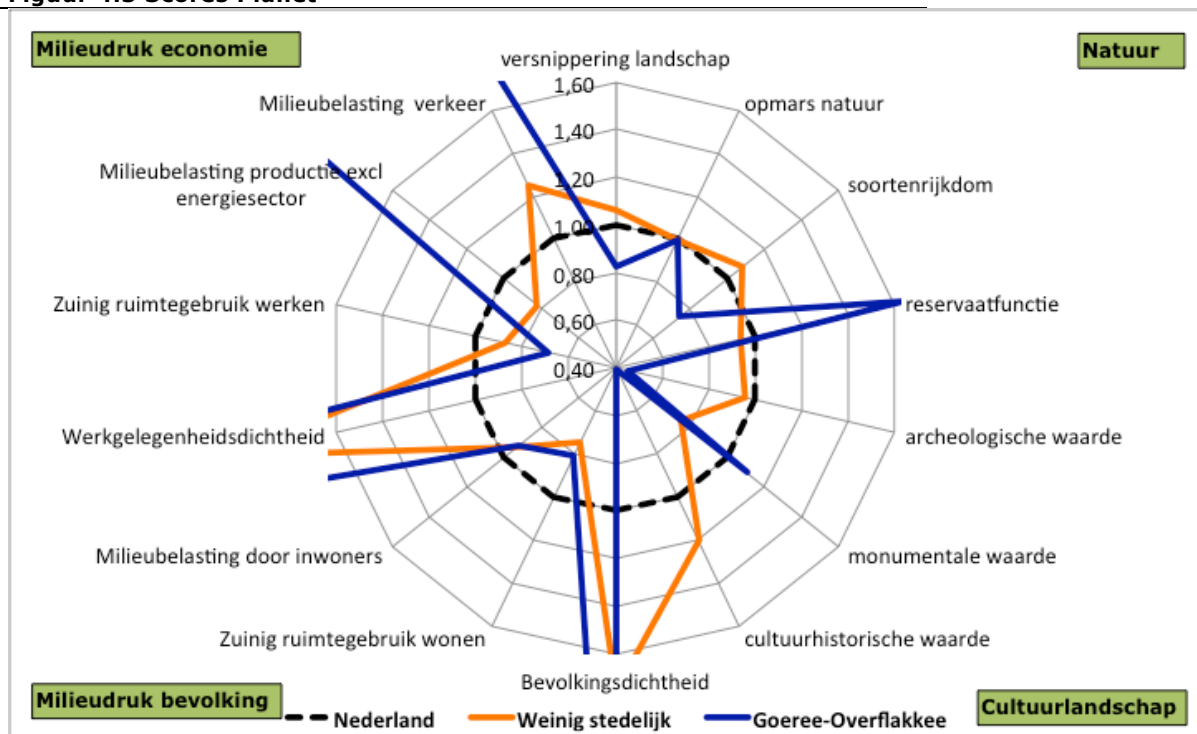
SWOT-analyse People

Sterk	Zwak
• Eilandgevoel, trots, identiteit, verbondenheid • Oplossend vermogen voor soc.maatschappelijke vraagstukken • Arbeidsethos • Goed woon- en leefklimaat • Basisvoorzieningen onderwijs en specifieke beroepsopleidingen	• Ontbreken MBO (deels) en HBO+ opleidingen • Weinig jonge, hoogopgeleide mensen • Wat op zichzelf, weinig vers bloed • Pendel, voor werk en voorzieningen deels aangewezen op elders (Rijnmond) • Sociaal-maatschappelijke structuren in

	kleine kernen onder druk • Geen duidelijk extern profiel, imago
Kans	Bedreiging
• Nieuw elan en energie, nieuwe visie • Burgerparticipatie als basis voor vernieuwing • Nabijheid Rijnmond (werk, dynamiek 2^e Maasvlakte, voorzieningen) • GO komt op de kaart (bestuurlijk, ZH) • Variatie en creativiteit woningaanbod; onderscheidend en kwalitatief wonen; in symbiose met het water • Nieuwe zorgconcepten, woon-zorgcombinaties, ingebed in samenleving • Ontkoppeling wonen en werken • Teruglokken voormalige bewoners • Toenemende behoefte aan onthaasting, ontspanning en rust	• Bevolkingskrimp en vergrijzing • Reservaatetiket, vertaling rust naar slaapeiland • Druk op voorzieningen, afnemend draagvlak • Vitaliteit is niet onbedreigd, met name in de kleine kernen • Trekkkracht Rijnmond (lek door concentratie van voorzieningen) • Zeer ruim en concurrerend woningaanbod elders • Braindrain, weinig perspectief voor hoogopgeleide jongeren • Lastige aansluiting op kenniseconomie, door weinig kennisinstellingen • Lagere arbeidsparticipatie door moeilijke marktomstandigheden; teleurgestelde afhakers

4.3 Planet: Onderliggende scores en SWOT-analyse

Figuur 4.3 Scores Planet³

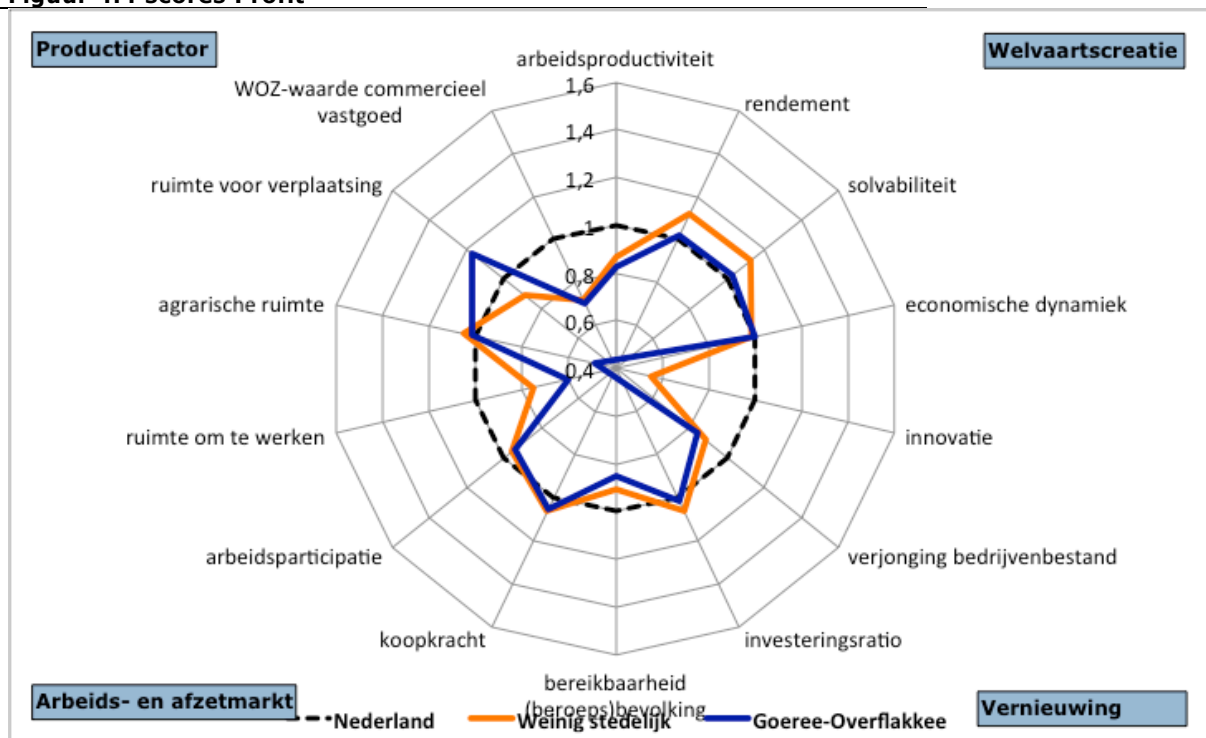
³ Een aantal waarden valt buiten de schaal van de figuur. Om de figuren 4.2, 4.3 en 4.4 onderling vergelijkbaar te houden, is een vaste schaal gehanteerd. Bijlage I geeft inzicht in de werkelijke waarden.

SWOT-analyse Planet

Sterk	Zwak
• Water, kenmerkend, recreatiemogelijkheden • Ruimte en platteland • Historie en erfgoed • Goed woon- en leefklimaat, kleinschaligheid • Bijzondere natuur op slikken en platen • Verschillende gezichten en contrasten	• Kwaliteit van het water, verbrakking, verzilting • Open en saai landschap, geen duidelijke landmarks • Lokaal achterstallig onderhoud (kernen, bedrijventerreinen, voorzieningen) • Ontsluiting en bereikbaarheid, infrastructuur
Kans	Bedreiging
• Goede ruimtelijke inpassing activiteiten, specialisatie en duidelijk gezicht; herschikking van functies • Toenemende aandacht voor duurzaamheid en waterproblematiek • Living lab voor duurzaamheidsinvesteringen • Pilot Delta-aanpak, ecologisch herstel Volkerak, Haringvliet en Hollands Diep • Goeree-Overflakkee energieneutraal • Bereidheid om te investeren in ontsluiting • Ruimte en kwaliteit (leven, voeding, gezondheid) binnen Zuidvleugel • Sterke agrarische sector als drager voor landschap • Herstellen cultuurhistorische elementen • Versterking en beleving relatie land, water, natuurbeleving	• Verbrakking, dood water, zeespiegelstijging • Vitaliteit kleine kernen en verouderde bedrijventerreinen onder druk • Blijvende leegstand bedrijventerreinen wordt beeldbepalend • Milieu-fundamentalisme • Geen eenduidige visie op energievraagstuk • Moeizame ruimtelijke inpassing windenergie

4.4 Profit: Onderliggende scores en SWOT-analyse

Figuur 4.4 scores Profit

SWOT-analyse Profit

Sterk	Zwak
• Onderscheidende trekkers, kopstukken in ondernemerschap en bedrijven • Beschikbaar arbeidspotentieel, hoog arbeidsethos en loyaliteit • Sterke agrarische sector en visserijcluster • Onderscheidend zorgaanbod • Ruim aanbod bedrijventerreinen	• Eenzijdige productiestructuur voor onderdelen eiland • Onduidelijk economisch profiel • Geen groeiclusters, uitgezonderd zorg • Weinig toegevoegde waarde-activiteiten, o.a. bij agrarisch • Beperkte kracht in toeristisch ondernemerschap • Deels verouderde T&R-voorzieningen, permanente bewoning; beperkte 'elkweervoorzieningen' • Gering aanbod hoog-opgeleiden • Werkgelegenheidsgroei staat onder druk • Zondagsluiting verkort verdienvermogen
Kans	Bedreiging
• Online-economie en werken op afstand • GO komt beter op de kaart • Samenwerkingsimpuls: publiek, privaat en onderling, krachtenbundeling; toenemende wil om kansen te benutten	• Aanhoudende trek van/naar grootstedelijke agglomeraties voor werken en winkelen • Online-economie v.w.b. consumentenaankopen; krimpende thuismarkt

• Verbinden van verschillende activiteiten tot een compleet product • Energiekoplopers en technologie; investeringen in wind- en waterenergie • Sterke vernieuwingsdrive agrarisch • Ontwikkelen producten met streek-toegevoegde waarde • Ontwikkelingen en dynamiek Maasvlakte 2 • Ontwikkelingsas A29 straalt uit naar oostelijk deel GO • Aanzienlijk marktpotentieel in directe omgeving • Versterking centrumfunctie Middelharnis • Authentieke waarden • Dichtbijbestemmingen T&R • Opportunistisch meeliften op Zeeuwse kwaliteiten	• Economische vitaliteit (investeringen, rendementen) is niet onbedreigd • Ongunstige beeldvorming: rust en ruimte = niets doen; conserveren = achterstand • Braindrain; minder 'handen' voor arbeidsintensieve sectoren, zoals zorg en T&R • Concurrentie van andere, beter ontsloten bedrijvenlocaties (2^e Maasvlakte, Hoekse Waard, West-Brabant, Rijnmond); vragersmarkt • Concurrentie op T&R-markt: goedkope alternatieve bestemmingen met aantrekkelijk profiel
---	---

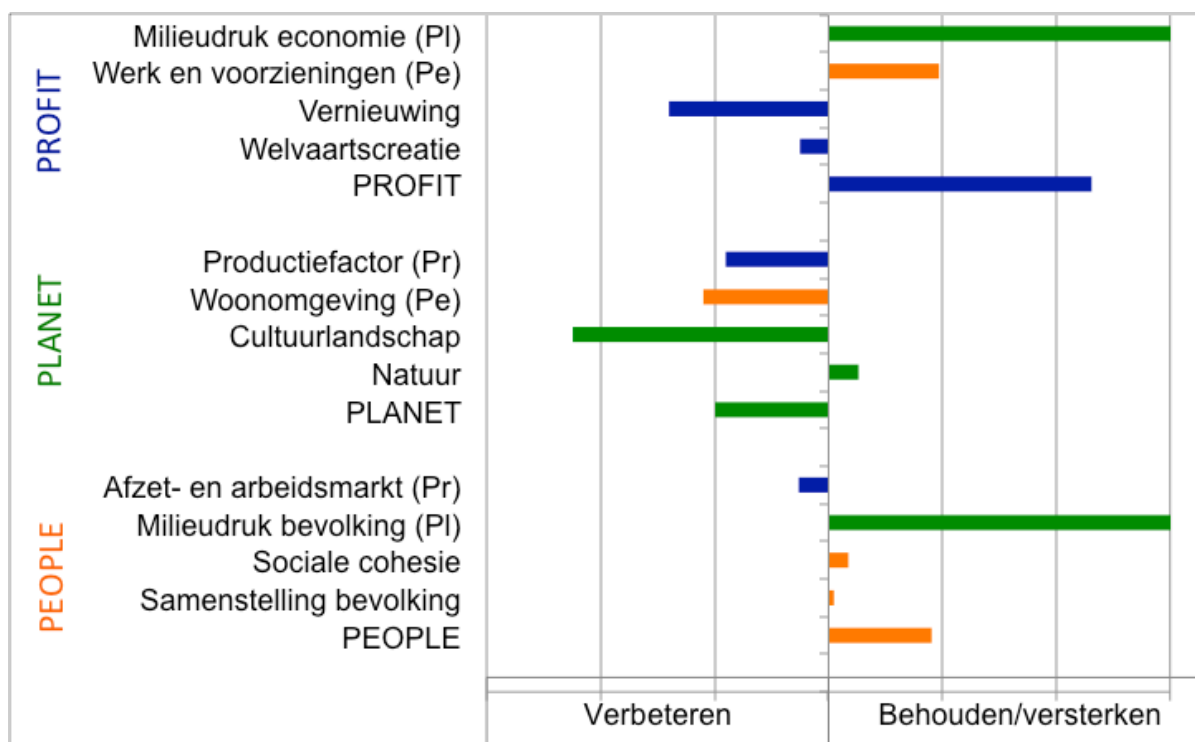
4.5 Aangrijpingspunten voor verbeteringen

In de voorgaande paragrafen hebben we gezien welke dimensies positief dan wel negatief bijdragen aan de duurzaamheid van Goeree-Overflakkee. Waar het uiteindelijk om gaat is het verbeteren van de duurzaamheid van de hele regio. In deze paragraaf laten we zien welke eigenschappen van het gebied kunnen worden verbeterd zodat de duurzaamheid van de regio toeneemt.

Figuur 4.5 geeft samenvattend weer welke bijdragen de drie dimensies en onderliggende eigenschappen leveren aan de duurzaamheid van de regio. Hierin wordt rekening gehouden met de wederzijdse beïnvloeding die tussen de verschillende indicatoren bestaat (zie ook figuur 2.2). Zo behoort de milieudruk vanuit het bedrijfsleven tot een van de planet-indicatoren (aangegeven met een groene kleur in figuur 4.5), maar heeft ze wel degelijk een link met profit. Daarom is ze in de figuur bij profit ondergebracht.

Een negatieve bijdrage bevindt zich links van de middenas, een positieve rechts. Links van de middenas bevinden zich hiermee de schakels voor verbetering, rechts voor behoud en versterking.

Figuur 4.5 Ondervonden duurzaamheid per eigenschap: aangrijpingspunten voor beïnvloeding en interactie

Profit heeft vooral 'last' van profit zelf: vernieuwing en welvaartscreatie, met nadruk op vernieuwing (instroom jonge, nieuwe bedrijven, innovatie bij het bestaande bedrijfsleven). Het feit dat Goeree-Overflakkee verhoudingsgewijs (gerelateerd aan de bevolkingsomvang) minder werk biedt, is voor het zittende bedrijfsleven een positieve factor. Het aanbod van werk is daarmee ruim. De milieudruk vanuit de economie is zodanig gering, dat daarin geen rem voor het bedrijfsleven zit. Dat wil overigens niet zeggen dat dit sterke punt aan meer economie opgeofferd moet worden, maar het geeft wel aan dat – bij zorgvuldig beleid – hierin enige ruimte kan zitten.

Op deze wijze beschouwd, zitten bij 'Planet' enkele verbeterpunten. Planet zou kunnen helpen om de productiefactor te verbeteren, waarvan het bedrijfsleven kan profiteren. Op zich is er voldoende ruimte, maar in termen van bereikbaarheid (infrastructuur), (lokale) versnipperdheid en kwaliteit van het aanbod zij verbeteringen denkbaar. Een zekere ruimtelijke segmentering (werken in de 'romp', wonen en voorzieningen in de 'hals' en toerisme en recreatie in de 'kop') kan hierbij ook helpen.

Daarnaast zou verbetering van het cultuurlandschap en het vergroten van het aanbod van stedelijke voorzieningen de kwaliteit van de leefomgeving kunnen verbeteren, waardoor de aantrekkelijkheid van Goeree-Overflakkee als woonomgeving per saldo zal toenemen. De realiteit leert echter dat deze factoren sterk verbonden zijn aan de intrinsieke (natuurlijke) kenmerken van het gebied en daarmee nauwelijks op de korte termijn beïnvloedbaar zijn. In dat geval zou het onder de aandacht brengen van de stedelijke voorzieningen in de omgeving (goed wonen op Goeree-Overflakkee met de stedelijke voorzieningen van

Rotterdam of de steden in West-Brabant in de nabijheid) enig soelaas kunnen bieden.

Het enige verbeterpunt waarvan 'People' zou kunnen profiteren, is een grotere beschikbaarheid van arbeid, maar dat is geen heel uitgesproken punt. De geringe milieudruk vanuit de bevolking (rust en ruimte) is een sterk punt van het eiland.

4.6 Van analyse naar actie

Duurzaamheid draait slechts gedeeltelijk om cijfers, het gaat ook om kwalitatieve zaken en menselijk gedrag. Daarom is deze analyse op basis van data en literatuur met interviews en workshops. In totaal zijn ca. 20 personen daarbij betrokken geweest, vanuit een brede achtergrond. De interviews waren vooral gericht op een inkleuring van bevindingen uit de data-analyse en literatuurstudie. Voor de workshops is een iets andere insteek gekozen. Deze waren meer oplossingsgericht, wat zou moeten gebeuren en met welke prioriteit, omdat je nu eenmaal niet alles tegelijkertijd kunt. De interviews en workshops hebben een schat aan informatie, ideeën en voorstellen opgeleverd. De creativiteit en betrokkenheid hebben tevens onderstreept dat duurzaamheid hier 'leeft' en er een grote bereidheid is om samen de handen uit de mouwen te steken. De bevindingen en aanbevelingen uit de interviews en workshops zijn verwerkt in de conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 2.

Bijlage I: Variabelen en scores Triple P-analyse

PEOPLE

saamenstelling bevolking

afhankelijkheid (% niet-bijstandsgerechtigden)	ABF-Research/CBS
opleidingsniveau (% hoogopgeleiden)	ABF-Research/CBS
jeugdigheid (% 25-)	ABF-Research/CBS
bevolkingsdynamiek (groei %)	ABF-Research/CBS

sociale cohesie

betrokkenheid (opkomst % verkiezingen)	ABF-Research/CBS
consensus (% niet-protestpartijen)	ABF-Research/CBS
maatschappelijke participatie (% vrijwilligers)	WDM
criminaliteit (misdrijven / inwoner)	ABF-Research/AD

werk en voorzieningen

bereikbare arbeidsplaatsen	ABF-Research/CBS
gemiddelde bedrijfsomvang (banen / bedrijf)	ABF-Research/LISA
voorzieningsgraad detailhandel (vkn / bedrijf)	ABF-Research/LISA
voorzieningsgraad vrije tijd (horeca sport recreatie / bedrijf)	ABF-Research/LISA

woonomgeving

aandeel woonoppervlakte (opp. wonen / totaal)	ABF Research/CBS
aandeel recreatieruimte (opp. recreatie / totaal)	ABF Research/CBS
gemiddelde WOZ-waarde woning	ABF Research/CBS
stedelijkheid (adressendichtheid)	CBS

PROFIT

welvaartscreatie

arbeidsproductiviteit (BTW / arbeidsvolume)	Rabobank
RTV (winst t.o.v. vermogen)	Rabobank
solvabiliteit (eigen vermogen / balanstotaal)	Rabobank
economische dynamiek (groei % werkgelegen.)	ABF-Research/LISA

vernieuwing

R&D (banen ICT, R&D / totale werkgelegenheid)	ABF-Research/LISA
verjonging (startende ondern. / potentiële ber.bev.)	Kamer van Koophandel
investeringsratio (investeringen / BTW)	Rabobank
vestigingssaldo (oprichtingen, vestiging, vertrek)	Kamer van Koophandel

bevolking als arbeids- en afzetmarkt

bereikbare (beroeps)bevolking	ABF-Research/CBS
koopkracht (inkomen / huish.)	ABF-Research/CBS
arbeidsparticipatie (werkzame ber.bev. / bevolking)	ABF-Research/CBS

productiefactor

ruimte bedrijventerrein	ABF Research/CBS
agrarische ruimte	ABF Research/CBS
ruimte infrastructuur	ABF Research/CBS
gemiddelde WOZ-waarde commercieel vastgoed	ABF Research/CBS

PLANET

natuur

versnippering landschap (opp. natuur en agrarisch / totaal)	ABF-Research/LISA
groei areaal natuur (%)	ABF-Research/LISA
variatie flora (hogere planten / ha)	Floron
reservaatfunctie flora (bedreigde planten / ha)	Floron

cultuurhistorie

stedenschoon (beschermde gezichten / ha)	OC&W
monumentdichtheid (monumenten / ha bebouwd)	OC&W
cultuurhistorische kenmerkendheid (culthist. elementen / ha)	Planb. Leefomgeving

milieudruk economie

werkgelegenheidsdichtheid (banen / ha)	ABF-Research/LISA
ruimtebeslag bedrijven (opp terrein / bedrijven)	ABF-Research/LISA
CO2-uitstoot bedrijfsleven (CO2-uitstoot / banen)	SenterNovem
CO2-uitstoot verkeer (CO2-uitstoot / weglengte)	SenterNovem

milieudruk bevolking

bevolkingsdichtheid (bevolking / ha)	ABF-Research/CBS
ruimtebeslag wonen (woningen / woonoppervlak)	ABF-Research/CBS
CO2-uitstoot bevolking (CO2-uitstoot / bevolking)	SenterNovem

Triple P scores Goeree-Overflakkee

(diverse jaren, Nederland = 1, hoog is gunstig)

PEOPLE	0,95	PLANET	1,58	PROFIT	0,82
SAMENSTELLING BEVOLKING	1,01	NATUUR	1,05	WELVAARTSCREATIE	0,81
onafhankelijkheid	1,03	versnippering landschap	0,83	arbeidsproductiviteit	0,82
opleidingsniveau	1,02	opmars natuur	1,00	rendement	0,48
jeugdigheid	0,99	soortenrijkdom	0,74	solvabiliteit	1,02
dynamiek	1,00	reservaatfunctie	1,64	economische dynamiek	1,00
SOCIALE COHESIE	1,03	CULTUURLANDSCHAP	0,55	VERNIEUWING	0,72
betrokkenheid	1,06	archeologische waarde	0,14	innovatie	0,31
maatschappelijke participatie	1,03	monumentale waarde	1,10	verjonging bedrijvenbestand	0,84
veiligheid	1,02	cultuurhistorische waarde	0,41	investeringsratio	1,01
consensus	1,03				
WOONOMGEVING	0,56	MILIEUDRUK BEVOLKING	1,73	AFZET- EN ARBEIDSMARKT	0,95
Ruimte om te wonen	0,34	Bevolkingsdichtheid	3,47	bereikbaarheid (beroeps)bevolk	0,85
Ruimte om te recreëren	0,45	Zuinig ruimtegebruik wonen	0,80	koopkracht	1,05
Gemiddelde WOZ-waarde wonin	1,05	Milieubelasting door inwoners	0,92	arbeidsparticipatie	0,94
Stedelijk karakter	0,38				
WERK EN VOORZIENINGEN	1,19	MILIEUDRUK ECONOMIE	2,98	PRODUCTIEFACTOR	0,82
Bereikbaarheid werkgelegenheid	0,82	Werkgelegenheidsdichtheid	4,89	ruimte om te werken	0,61
Gemiddelde bedrijfsomvang	0,98	Zuinig ruimtegebruik werken	0,69	agrarische ruimte	1,02
Voorzieningengraad winkels	1,52	Milieubelasting productie excl er	3,84	ruimte voor verplaatsing	1,17
Voorzieningengraad vrije tijd	1,45	Milieubelasting verkeer	2,52	WOZ-waarde commercieel vastg	0,70

Bijlage II: Informatiebronnen

Deelnemers interviews

Zonder de inbreng van velen was dit onderzoek niet tot stand gekomen. Rabobank Goeree-Overflakkee is iedereen die een bijdrage aan het onderzoek heeft geleverd zeer dankbaar, met name de volgende personen die aan een interview en/of workshop hebben meegewerkt: **Check JV**

- Mevrouw Anne Verheij
- Mevrouw Annemarie Trommel
- Mevrouw Heleen Vlietland
- Mevrouw Monique Bakelaer
- De heer Aat van Alphen
- De heer Adam van Heest
- De heer Adri Schipper
- De heer Cees Jongejan
- De heer Gert Jan van der Valk
- De heer Gertjo Helmig
- De heer Jaap Jan Ras
- De heer Jeroen den Hollander
- De heer Johan van Nieuwenhuizen
- De heer Koos Moerland
- De heer Marcel Schildwacht
- De heer Simon Breure
- De heer Simon van Nieuwaal
- De heer Steef Visser
- De heer Taco van Dieren
- De heer Thijs Zeelenberg
- De heer Ton Plooi
- De heer Jan Verhage
- De heer Hans van Putten
- De heer Hans Kuijpers

Literatuur en overige bronnen

- Adjiedj Bakas (2013): Trends 2014.
- Buck Consultants International (2007). Eigen wijze groei Regionaal-economische visie Goeree-Overflakkee 2007-2020.
- City Result (2012). Voorverkenning Eilandmarketing Goeree-Overflakkee.
- Gemeente Goedereede. Beleid ten aanzien van de handhaving van permanente bewoning van recreatiewoningen gemeente Goedereede.
- Gemeente Goedereede (2010). Ontwikkelingsstrategie 2010-2013 Visserijgebied Zuid-Hollandse Delta.
- Gemeente Goeree-Overflakkee (2012). Programmabegroting 2013.
- Gemeente Goeree-Overflakkee (2013). Cultuurbeleid Goeree-Overflakkee 2013.
- Gemeente Goeree-Overflakkee (2013). Procesvoorstel Visie Goeree-Overflakkee.

- Gemeente Goeree-Overflakkee (2013). Startnotitie Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Goeree-Overflakkee.
- Gemeente Goeree-Overflakkee (2013). Visie op de inrichting van het sociale domein op Goeree-Overflakkee.
- Innovatie Platform Goeree-Overflakkee (2011). Aangenaam Goeree-Overflakkee.
- Innovatieplatform Kop van Goeree. Startnotitie Innovatieplatform Kop van Goeree.
- Innovatieplatform Kop van Goeree. Toekomstbeeld Kop van Goeree 2020.
- ISGO (2010). Uitvoeringsprogramma Regionale Structuurvisie Goeree-Overflakkee. (2011).
- Kenniscentrum Kusttoerisme (2011). Toeristische rapportage Goeree-Overflakkee.
- Provincie Zuid-Holland (2010). Ontwerp Woonvisie 2011 – 2020.
- Provincie Zuid-Holland (2011). DNA Goeree-Overflakkee.
- Provincie Zuid-Holland (2011). Recreatievisie Goeree-Overflakkee 'Belevingseiland in de Delta'.
- Provincie Zuid-Holland (2012). Gebiedsprofiel Goeree-Overflakkee.
- Rabobank (2013). Cijfers & Trends, sectorprognoses 2014.
- Rabobank (2013). Koopstromenmonitor 2011.
- Rabobank (2013). Regionaal-economische thermometer, meerdere jaren.
- Rabobank (2013). Triple P Monitor.
- Recreatief Netwerk Haringvliet (2012). Verslag symposium 24 mei 2012.
- Rijkswaterstaat (2011). Klimaatmonitor.
- Rijkswaterstaat (2012). Atlas Hoofdwegennet.
- Sportvisserij Zuidwest Nederland (2011). Sportvissen in de Zuidwestelijke Delta.
- Stuurgroep Zuidwestelijke Delta (2011). Veilig Veerkrachtig Vitaal, Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+.
- UWV WERKbedrijf (2012). Regio in beeld 2011-2012.
- Wereld Natuurfonds (2012). Water naar de zee.
- Windgroep Goeree-Overflakkee (2012). Vraag- en antwoordlijst Windenergie op Goeree-Overflakkee.
- ZKA Consultants & Planners (2007). Concept Economische Visie Brouwersdam.

Colofon

Titel

Samen werken aan een vitaal en duurzaam Goeree-Overflakkee

Ondertitel

Nu doorpakken voor een sterk en vitaal eiland

Samenstelling

AldusWillem

Willem van der Velden

Constantijnstraat 5

2712 CZ Zoetermeer

www.alduswillem.nl

Publicatiedatum

Januari 2014

In opdracht van:

Rabobank Goeree-Overflakkee

Contactgegevens

Rabobank Goeree-Overflakkee

Rottenburgseweg 25

3241XD Middelharnis

tel. 0187 471471

© AldusWillem, 2014

De in deze publicatie gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op gegevens uit door ons betrouwbaar geachte in- en externe bronnen. Deze gegevens zijn op zorgvuldige wijze in onze analyses verwerkt. AldusWillem aanvaardt echter geen enkele aansprakelijkheid voor het geval dat de in deze publicatie neergelegde gegevens of prognoses onjuistheden bevatten. Het betreft algemene informatie die aan veranderingen onderhevig is.

Aan de verstrekte informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst. AldusWillem aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de inhoud hiervan of voor informatie die op of via de site wordt verstrekt. Gehele of gedeeltelijke overname is uitsluitend toegestaan met bronvermelding. De afnemer van de informatie is verantwoordelijk voor de keuze en elk gebruik van de informatie.